

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ในวิชาหลักการปฐมพยาบาล นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ (เทคนิคเภสัชกรรม) ผู้วิจัยเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้.-

- 2.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ (เทคนิคเภสัชกรรม)
- 2.2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนการสอน
- 2.3 ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 2.4 การฝึกทักษะการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 2.5 รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้

2.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ (เทคนิคเภสัชกรรม)

ความเป็นมา

สถาบันที่ผลิตผู้ช่วยเภสัชกรรมแห่งแรก คือ โรงเรียนผู้ช่วยเภสัชกร โรงพยาบาลราชวิถี กรมการแพทย์ เริ่มผลิตในปี พ.ศ. 2518 โดยรับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าเรียน 1 ปี ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการตำแหน่งผู้ช่วยเภสัชกรระดับ 1 แต่กรมการแพทย์ผลิตได้จำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ปี พ.ศ. 2523 โรงพยาบาลภูมิภาคร่วมกับสำนักงานข้าราชการพลเรือนจัดทำ "หลักสูตรเจ้าพนักงานเภสัชกรรม" เป็นหลักสูตร 2 ปี รับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการในตำแหน่งเจ้าพนักงานเภสัชกรรมระดับ 2 วิทยาลัยการสาธารณสุขภาคใต้ จังหวัดยะลา ได้เปิดสอนหลักสูตรเจ้าพนักงานเภสัชกรรมเป็นแห่งแรกในปี พ.ศ. 2528 วิทยาลัยการสาธารณสุขภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่นได้เปิดสอนหลักสูตรนี้เป็นแห่งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2529 โดยที่มีการปรับปรุงหลักสูตร 3 ครั้ง คือ ปี พ.ศ. 2524 ปี พ.ศ. 2526 และ ปี พ.ศ. 2529

หลักสูตรเจ้าพนักงานเภสัชกรรม พ.ศ. 2529 ได้ทำการสอน ณ วิทยาลัยการสาธารณสุขภาคทั้ง 4 แห่ง สังกัดกองฝึกอบรบ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขและโรงเรียนเจ้าพนักงานเภสัชกรรม โรงพยาบาลราชวิถี ระยะเวลา 6 ปี จึงมีการปรับปรุงเป็น "หลักสูตรประกาศนียบัตรเทคนิคเภสัชกรรม พ.ศ. 2535" ต่อมาได้มีการพัฒนาหลักสูตรใหม่เพื่อจะเป็นหลักสูตรอนุปริญญา โดยเพิ่มเวลาศึกษาเป็น 3 ปี แต่หลักสูตรนี้ยังไม่ได้นำมาใช้ ในปี พ.ศ. 2536 กองฝึกอบรบได้เปลี่ยนโครงสร้างรวมกับกองงานวิทยาลัยพยาบาลเป็นสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จึงได้ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาหลักสูตรในสังกัดสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข ที่มีนโยบายให้มีหลักสูตรระดับประกาศนียบัตร และระดับปริญญาตรี จึงปรับปรุงเป็นหลักสูตร "ประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ (เทคนิคเภสัชกรรม) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2538" เพื่อให้วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร และโรงเรียนเจ้าพนักงานเภสัชกรรม โรงพยาบาลราชวิถี ได้นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผลิตบุคลากรเจ้าพนักงานเภสัชกรรมที่มีคุณภาพต่อไป

ปรัชญาของหลักสูตร

หลักสูตรประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ สาขาวิชาเทคนิคเภสัชกรรมเป็นหลักสูตรการศึกษาเชิงปฏิบัติขั้นต้นในด้านเภสัชกรรม ที่มุ่งหมายให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และความก้าวหน้าทางวิชาการ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงานเภสัชกรรมให้สอดคล้องกับการพัฒนาสาธารณสุขของชาติ

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษา มีคุณธรรม มีความรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่มและมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงานเภสัชกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถ

1. นำความรู้ด้านเภสัชกรรมเบื้องต้นไปปฏิบัติงานช่วยเภสัชกรด้านเภสัชกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ติดต่อประสานงานกับผู้ร่วมงาน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีเจตคติที่ดีในการทำงาน
4. นำความรู้พื้นฐานไปใช้ในการศึกษาต่อได้

ระบบการศึกษา

1. ใช้ระบบการศึกษาแบบทวิภาค โดยหนึ่งปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ภาค การศึกษาปกติ หนึ่งภาคการศึกษามีระยะเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์
2. การคิดหน่วยกิตของแต่ละรายวิชาให้ถือหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้
 - 2.1 รายวิชาภาคทฤษฎีที่ใช้การเรียนการสอน 1 ชั่วโมงต่อ 1 สัปดาห์ ตลอดภาคการศึกษาปกติ หรือไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต
 - 2.2 รายวิชาภาคปฏิบัติที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลอง 2-3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดหนึ่งภาคการศึกษาปกติ หรือตั้งแต่ 30-45 ชั่วโมง ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต
 - 2.3 การฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพที่ใช้เวลาฝึกปฏิบัติ 3-6 ชั่วโมงต่อหนึ่งสัปดาห์ ตลอดภาคการศึกษาปกติ หรือตั้งแต่ 45-90 ชั่วโมง ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

ระยะเวลาการศึกษา

ระยะเวลาการศึกษาตลอดหลักสูตร 2 ปี โดยมีจำนวนหน่วยกิตการศึกษาตามหลักสูตร 85 หน่วยกิต จะสำเร็จการศึกษาไม่น้อยกว่า 4 ภาคการศึกษาปกติ และอย่างมากไม่เกิน 8 ภาคการศึกษาปกติ

โครงสร้างหลักสูตร จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 85 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 31 หน่วยกิต

1.1 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	10	หน่วยกิต
1.2 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	3	หน่วยกิต
1.3 กลุ่มวิชาศึกษาศาสตร์	2	หน่วยกิต
1.4 กลุ่มวิชาภาษาศาสตร์	6	หน่วยกิต
1.5 กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์	10	หน่วยกิต

2. หมวดวิชาเฉพาะ 51 หน่วยกิต

2.1 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	12	หน่วยกิต
2.2 กลุ่มวิชาชีพ	23	หน่วยกิต
2.3 กลุ่มวิชาปฏิบัติงานวิชาชีพ	16	หน่วยกิต

3. หมวดวิชาเลือกเสรี 3 หน่วยกิต

วิชาหลักการปฐมพยาบาล (First Aid) พ.1205 1 (1-0-1)

เป็นวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ (เทคนิคเภสัชกรรม) ใช้เรียนในชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 1 หน่วยกิต มีชั่วโมงบรรยาย 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ไม่มีชั่วโมงสำหรับฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ แต่มีเวลา 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพ มีสังเขปรายวิชาดังต่อไปนี้ คือ วิชาความหมาย ประโยชน์ และหลักทั่วไปของการปฐมพยาบาล การช่วยเหลือผู้ป่วยที่ตกเลือด มีบาดแผล บาดแผลจากแมลงสัตว์กัดต่อย ได้แก่ งูกัด สุนัขบ้ากัด แผลถูกแมงกระพรุนไฟ ผึ้ง ต่อย ตะขานกัด แผลไฟไหม้ ของรื้อนลวก และแผลจากกระแสไฟฟ้า ผู้ป่วยช็อค เป็นลม หหมดสติ การผายปอด การกระตุ้นหัวใจ การใช้ผ้าพันแผล และการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย โดยเน้นในเรื่องการช่วยเหลือขั้นต้น

รูปแบบการสอนเดิม

รูปแบบการสอนในวิชาหลักการปฐมพยาบาลที่ผ่านมา เป็นการสอนแบบบรรยายสาธิตและมีการฝึกปฏิบัติเพียงเล็กน้อย มีการแนะนำให้ผู้เรียนไปอ่านตำราเพิ่มเติม สำหรับสื่อทัศนูปกรณ์ ประกอบด้วย แผ่นใส เครื่องฉายข้ามศีรษะ สไลด์ ซึ่งรูปแบบการสอนเดิม มีลักษณะดีคือ สอนได้เนื้อหาสามารถบรรยายในห้องเรียนใหญ่ๆ ที่มีผู้เรียนจำนวนมากได้ ครูผู้สอนไม่ต้องทำงานหนัก ลักษณะด้อยคือ ทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์น้อย สัมเรื่องเรียนได้ง่าย เกิดความเบื่อหน่ายไม่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ไม่ได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มและการเรียนรู้ด้วยตนเอง (นางลักษณะ ช่วยนา, 2535)

2.2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนการสอน

การเรียนและการสอน เป็นคำที่มักใช้คู่กันเรียกรวมกันว่า "การเรียนการสอน " ทั้งนี้เพราะคำทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน ทั้งการสอนและการเรียนต่างเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกัน การสอนเป็นการตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ และการสอนที่ดีย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการมีความรู้และมีทักษะ จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความหมาย มีคุณค่า เป็นการประหยัดเวลาและป้องกันการสูญเปล่า ดังนั้น ผู้สอนจึงควรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ทั้งในด้านความหมาย ลักษณะ องค์ประกอบ

หลักการสอน หลักการเรียนรู้ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างหลักการสอนกับหลักการเรียนรู้ เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติ ทำให้การสอนบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2537)

2.2.1 ความหมายของการสอน

บุคคลโดยทั่วไปส่วนใหญ่จะเข้าใจว่า การสอนคือ การถ่ายทอดเนื้อหาวิชา โดยใช้วิธีการบอกให้ทำให้จำให้ชัด และนำไปท่องจำเพื่อสอบต่อไป แต่ในแวดวงของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะเข้าใจการสอนว่ามีได้หมายถึงการบอกให้จำแต่เพียงอย่างเดียว การสอนมีความหมายลึกซึ้งกว่านั้น กล่าวคือ วิธีการใดก็ตามที่ครูนำมาใช้เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เรียกได้ว่าเป็นการสอนทั้งสิ้น

นักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการสอนไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้
 สุมณ อมรวิวัฒน์ (2533) อธิบายความหมายของการสอนไว้ว่า การสอนคือ สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่

- 1) มีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับสิ่งแวดล้อม และครูกับนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม
- 2) ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่
- 3) ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

ส่วน สุพิน บุญชูวงศ์ (2533) ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอนคือ การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้นักเรียนได้ปะทะเพื่อที่จะให้เกิดการเรียนรู้ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น การสอนจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม การสอนจึงเป็นภารกิจที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ จึงจะสามารถก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่ง นักการศึกษาทั้งสองท่านนี้มีความเห็นที่สอดคล้องกับอาภรณ์ ใจเที่ยง (2537) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การสอนคือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนด ซึ่งต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน

2.2.2 ลักษณะของการสอน

จากความหมายของการสอน ดังสรุปไว้ข้างต้น สามารถให้ข้อสังเกตของลักษณะการสอนได้ 3 ประการ ได้แก่

1. การสอนเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
 2. การสอนมีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
 3. การสอนจะบรรลุจุดประสงค์ได้ดีต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน
- ทั้ง 3 ข้อ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การสอนเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ข้อนี้ต้องการเน้นการสอนในลักษณะของกระบวนการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งหมายความว่า การสอนจะเกิดขึ้นได้นั้นทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอน ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนิ่งเฉยไม่เกิดการเคลื่อนไหวทั้งทางกาย วาจา และทางปัญญา เช่น ครูอาจยืนบอกทั้งชั่วโมงโดยนักเรียนได้ยินเสียงครูแต่ไม่ได้รับรู้ และเกิดประสบการณ์ใหม่ นักเรียนอาจทำเลขหรือคัดเขียนไปทั้งชั่วโมงตามบุญตามกรรม โดยครูนั่งนิ่งอยู่ที่โต๊ะครู อย่างนี้เรียกได้ว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนก็ไม่จัดเป็นการสอน

แต่จะจัดเป็นการสอนถ้าครูและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการร่วมมือกัน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน นักเรียนได้แสดงออกด้วยการพูดการเขียน การทดลอง การคิด การสร้างงานศิลปะ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา ฯลฯ โดยที่ครูเป็นผู้จัดสถานการณ์และสิ่งเร้าให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ตลอดจนได้รับประสบการณ์ใหม่

อนึ่ง การจัดสถานการณ์และสิ่งเร้า เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ต้องจัดอย่างมีลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เช่น จัดสอนโดยมีขั้นนำเข้าสู่บทเรียน มีขั้นตอนการสอนตามลักษณะของเทคนิควิธีการสอนที่นำมาใช้ มีขั้นการสรุปบทเรียน ทุกขั้นตอนเหล่านี้ต้องมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน จึงจะเรียกว่าเป็นกระบวนการ

ดังนั้น การสอนจึงเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ที่ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์

2) การสอนมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ข้อนี้ต้องการเน้นที่เป้าหมายของการสอน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านความรู้ ความคิด หรือด้านพุทธิพิสัย กล่าวคือ ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจทางสติปัญญา เกิดการพัฒนาขึ้นจากความไม่รู้ไม่เข้าใจ คิดไม่เป็นมาเป็นมีความ

รู้ความเข้าใจ มีความคิดและคิดเป็น เช่น จากการอ่านเขียนไม่ได้ไม่เป็น มาเป็นอ่านออกเขียนได้ แสดงความคิดเห็นได้ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้ ประเมินค่าและวิจารณ์ได้ ฯลฯ

2.2 ด้านเจตคติ หรือ ด้านจิตพิสัย เกี่ยวกับความรู้สึกเห็นคุณค่า ความดี ความงาม ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในด้านนี้ เช่น รู้สึกซาบซึ้งในบทกลอนที่ได้ฟังได้อ่านเห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เกิดการยอมรับที่จะช่วยกันรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี เห็นคุณค่าความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้ เป็นต้น

2.3 ด้านทักษะ หรือด้านทักษะพิสัย หมายถึง ความสามารถกระทำได้ ปฏิบัติได้ถูกต้องตามวัย เช่น สามารถว่ายน้ำได้ พิมพ์ดีดได้ ร้อยมาลัยได้ วาดภาพได้ โยนลูกบอลได้ ฟัง พูด อ่าน เขียนได้ ฯลฯ ผู้เรียนจะเกิดทักษะถ้าได้ฝึกปฏิบัติบ่อย ๆ

ดังนั้น ในการสอนจึงต้องตั้งจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน มิใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว จึงจะถือว่าเป็นการสอนที่สมบูรณ์ ตลอดจนมุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่ไปใช้ได้

3.) การสอนจะบรรลุจุดประสงค์ได้ดี ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน ข้อนี้ต้องการเน้นที่สมรรถภาพของผู้สอน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสอน การสอนจะบรรลุผลตามจุดประสงค์ได้หรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้สอนทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ ทักษะ และเทคนิคการสอนเป็นสำคัญ กล่าวคือ ผู้สอนต้องมีความรู้ดี (ศาสตร์) และมีเทคนิคการสอนดี (ศิลป์) ดังที่ ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2526) กล่าวไว้ว่า "เป็นครูต้องรู้ศาสตร์อย่างมีศิลป์" หมายความว่า ผู้เป็นครูจะต้องรู้จักศาสตร์การสอน เช่น ความรู้เกี่ยวกับวิธีสอน หลักการสอน จิตวิทยาการเรียนรู้ ฯลฯ และรู้จักใช้ศิลป์การสอนซึ่งเป็นเทคนิคการสอนเป็นอย่างดี ถ้าครูมีความรู้ดีทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพครู แล้วสามารถประยุกต์ความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีศิลปะ ก็กล่าวได้ว่า ครูผู้นั้นมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการสอน

อนึ่ง การสอนนี้เป็นการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนซึ่งเป็นคน เป็นสิ่งมีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึกนึกคิด มีอารมณ์ มีวิญญาณ ผู้สอนจึงต้องอาศัยศิลปะที่จะเข้าถึงจิตใจผู้เรียน เช่น ศิลปะในการพูด การอธิบาย การจูงใจ การสนใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล การช่วยแก้ปัญหาให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน ศิลปะในการสอนเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ศิลปะในการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน ไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน ศิลปะในการชักจูงผู้เรียนให้ตั้งใจเรียน ให้ทำการบ้าน ฯลฯ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเทคนิคเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นเรื่องของศิลปะในการสอน

ดังนั้น การสอนจึงต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

2.2.3 องค์ประกอบของการสอน

การสอนจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการสอน และมีส่วนส่งเสริมให้การสอนประสบผลสำเร็จได้ จัดเป็นองค์ประกอบของการสอนทั้งสิ้น มีนักการศึกษาหลายท่านได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของการสอนไว้ ดังนี้

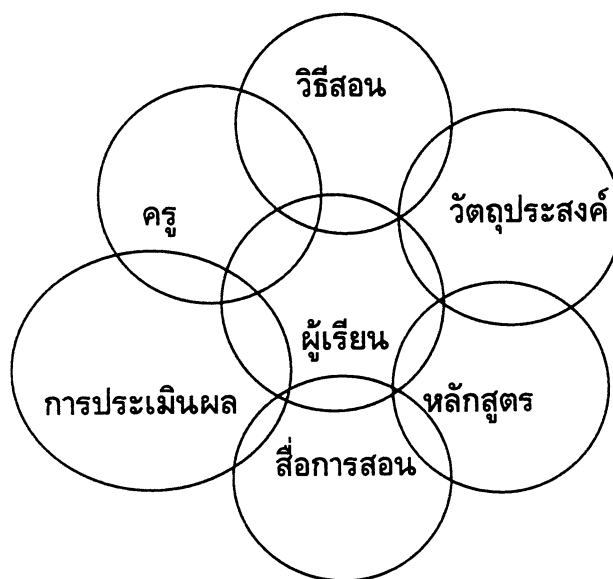
สุพิน บุญชูวงศ์ (2532) กล่าวถึงองค์ประกอบของการสอนไว้ 3 ประการ ได้แก่ ครู นักเรียน และสิ่งที่จะสอน สรุปได้ดังนี้

- 1) ครู เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ บุคลิกภาพและความสามารถของผู้สอนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนควรมีบุคลิกภาพที่ดีและรู้จักเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้
- 2) นักเรียนหรือผู้เรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญเท่ากับครู ความสำเร็จในการศึกษาเป็นเป้าหมายสำคัญของผู้เรียน ผู้สอนจึงควรเป็นผู้แนะแนว แนะนำ และจัดมวลประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด
- 3) สิ่งที่จะสอน ได้แก่ เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ครูจะต้องจัดเนื้อหาให้มีความสัมพันธ์กันน่าสนใจ เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของการเรียนการสอน

ลำพอง บุญช่วย (2530) กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนไว้ 7 ประการ พร้อมทั้งแสดงแผนภูมิประกอบไว้ ดังนี้

- 1) ครูผู้สอน
- 2) ผู้เรียน
- 3) หลักสูตร
- 4) วิธีสอน
- 5) วัตถุประสงค์ของการสอน
- 6) สื่อการสอน
- 7) การประเมินผล

ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ดังแสดงในภาพที่ 1

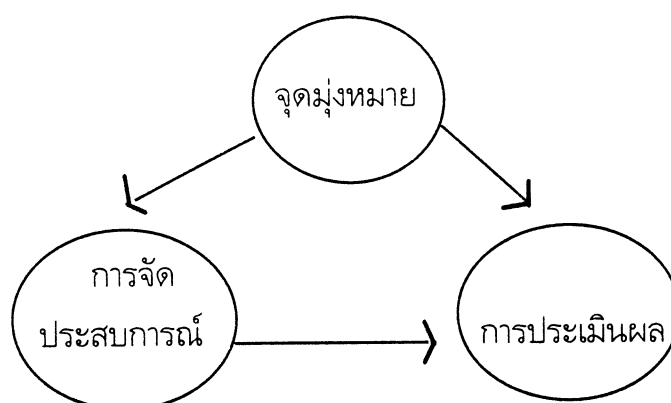

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการเรียนการสอน

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2526) กล่าวว่า การสอนเป็นกระบวนการสามเล้าอันประกอบด้วย OLE ได้แก่

- 1) O = Objective = จุดมุ่งหมาย
- 2) L = Learning Experience = การจัดประสบการณ์การเรียนการสอน
- 3) E = Evaluation = การประเมินผล

รวมเรียกว่า "ไตรยางค์การสอน" ได้แสดงเป็นภาพไว้ ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงไตรยางค์การสอน

จากองค์ประกอบของการสอนที่นักการศึกษาทั้ง 3 ท่านเสนอไว้ อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537) สามารถวิเคราะห์แยกย่อยเป็นองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่

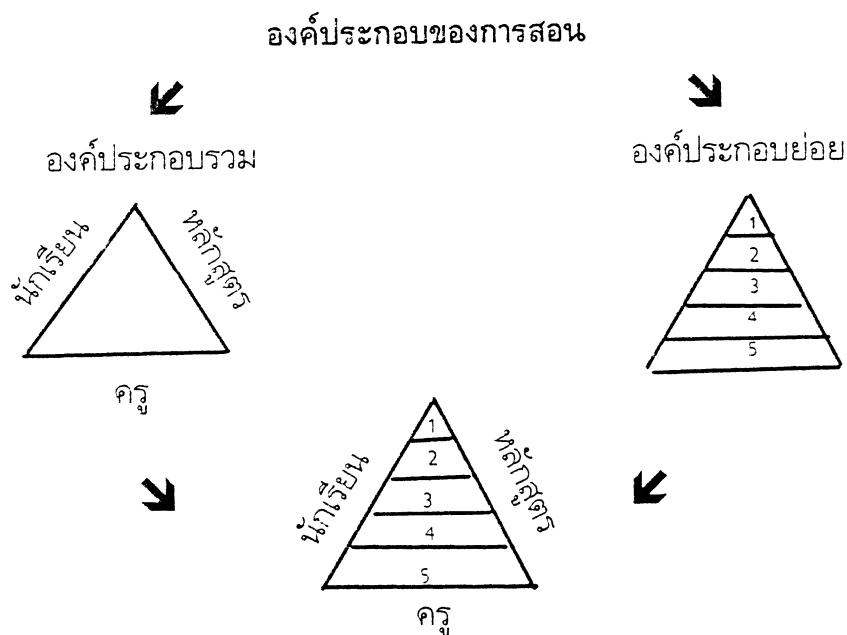
1. ด้านองค์ประกอบรวม หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มีประกอบกันเป็นการสอน อันประกอบด้วย

- 1.1 ครู หรือผู้สอน หรือวิทยากร
- 1.2 นักเรียน หรือผู้เรียน
- 1.3 หลักสูตร หรือสิ่งที่จะสอน

2. ด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้ จึงจะทำให้เป็นการสอนที่สมบูรณ์ ได้แก่

- 2.1 การตั้งจุดประสงค์การสอน
- 2.2 การกำหนดเนื้อหา
- 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.4 การใช้สื่อการสอน
- 2.5 การวัดผลประเมินผล

องค์ประกอบของการสอนทั้ง 2 ด้าน สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 3

หมายเหตุ

- 1 คือ ตั้งจุดประสงค์การสอน
- 2 คือ กำหนดเนื้อหา
- 3 คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน
- 4 คือ ใช้สื่อการสอน
- 5 คือ วัดผลประเมินผล

จากภาพที่ 3 ถ้าเปรียบเทียบการสอนเป็นสามเหลี่ยม สามเหลี่ยมรูปนี้ ประกอบด้วย ด้าน 3 ด้าน ได้แก่

- ด้านที่ 1 หมายถึง ครู
- ด้านที่ 2 หมายถึง นักเรียน
- ด้านที่ 3 หมายถึง หลักสูตร

ทั้ง 3 ด้าน มาประกอบกันเข้าเกิดเป็นสามเหลี่ยม จะขาดด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ ถ้าขาดไป ก็ไม่เป็นสามเหลี่ยม ดังนั้น องค์ประกอบทั้ง 3 นี้ จึงเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการสอนขึ้น จัดเป็นองค์ประกอบรวม

ส่วนภายในสามเหลี่ยมหรือในตัวการสอน จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบย่อยที่ทำให้การสอนเกิดความสำเร็จไม่บกพร่อง ได้แก่

1. การตั้งจุดประสงค์การสอน
2. การกำหนดเนื้อหา
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน
4. การใช้สื่อการสอน
5. การวัดผลประเมินผล

ทั้ง 5 องค์ประกอบย่อยนี้ ช่วยให้เป็นสามเหลี่ยมที่มีความหมาย หรือเป็นการสอนที่สมบูรณ์ด้วยเหตุผล ดังนี้

1. การตั้งจุดประสงค์การสอน เป็นองค์ประกอบสำคัญอันดับแรกของการสอน ทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนเพื่ออะไร ให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใดบ้าง มากน้อยเพียงใด เป็นการสอนที่มีเป้าหมาย ขณะเดียวกันการตั้งจุดประสงค์การสอนจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการเตรียมเนื้อหา การสอน การเลือกใช้วิธีสอน เลือกใช้สื่อการสอน และการวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน

2. การกำหนดเนื้อหา องค์ประกอบข้อนี้ หมายรวมถึง การเลือกและการจัดลำดับเนื้อหาที่สอนด้วยการกำหนดเนื้อหาจะทำให้ผู้สอนได้ทราบว่าจะสอนอะไร ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์ใดบ้าง ประสบการณ์ใดควรได้รับก่อน และในขอบเขตมากน้อยเพียงใด จึงจะเหมาะสม การกำหนดเนื้อหาไว้ล่วงหน้าจะทำให้การสอนมีสาระคุ้มค่ากับเวลาที่ผ่านมาไป และมีคุณค่าแก่ผู้เรียน

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญเช่นกัน เพราะทำให้ผู้สอนทราบว่าจะสอนอย่างไร ใช้วิธีการใดในการเสนอหรือสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะต้องใช้วิธีการที่เหมาะสม อาจใช้วิธีเดียวหรือหลายวิธีในการสอนแต่ละครั้ง โดยจะต้องเป็นวิธีที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา กับผู้เรียน กับสภาพห้องเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

4. การใช้สื่อการสอน สื่อการสอนเป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ชัดเจนและเร็วขึ้น ตลอดจนช่วยสร้างความสนใจได้ดี การสอนที่ดีจะช่วยให้การสอนดำเนินไปได้ราบรื่นและสะดวกต่อตัวแก่ผู้เรียน การเลือกสื่อการสอนทำให้ผู้สอนทราบว่าอะไรคืออะไรเป็นสื่อช่วยสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

5. การวัดผลประเมินผล องค์ประกอบข้อนี้ช่วยให้ผู้สอนทราบว่า การสอนที่ผ่านมานั้นบรรลุผลหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ผู้เรียนได้ผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีตอนใดหรือจุดประสงค์ข้อใดบ้าง ยังไม่บรรลุ ทำให้ผู้สอนสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ตรงจุด การวัดผลประเมินผลนี้มีประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ผู้สอนจึงต้องทำการวัดผลประเมินผลทุกครั้งการสอน

2.2.4 หลักพื้นฐานในการสอน

ในการดำเนินงานใดก็ตาม จำเป็นต้องมีหลักการเป็นเครื่องยึดถือ เพื่อให้งานดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ในการสอนก็เช่นเดียวกันจำเป็นต้องมีหลักการสอน เพื่อให้งานการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตรงตามจุดหมายของหลักสูตร ดังนั้น หลักการสอนจึงเป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้เป็นครู แม้ว่าผู้สอนแต่ละคนจะมีเทคนิคการสอนเฉพาะของตนแต่ก็ยึดหลักการพื้นฐานเดียวกัน ในเรื่องของหลักการพื้นฐานสำหรับการสอนนี้ มีนักการศึกษาได้แสดงทรรศนะไว้อย่างน่าสนใจ เช่น

สันต์ ธรรมบำรุง (2533) กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนการสอนไว้ 10 ประการ ได้แก่

- 1) การเตรียมตัวนักเรียนก่อนสอน
- 2) การให้แบบอย่างหรือให้เห็นผลงานที่ต้องการให้นักเรียนทำเมื่อจบบทเรียน
- 3) การจูงใจ
- 4) การให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการเรียน
- 5) การแนะแนวทางนักเรียน
- 6) การฝึกฝน ฝึกหัด
- 7) การรู้ผลของตนเอง
- 8) การจัดลำดับขั้นของสิ่งที่เรียน
- 9) ความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 10) การสอนของครู

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2532) กล่าวถึงหลักการสอนว่า ควรจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

- 1) มีวัตถุประสงค์ในการสอนที่แน่นอน
- 2) มีวิธีการสอนที่ดี
- 3) มีวิธีการประเมินผลที่ดี

จากหลักการสอนที่กล่าวมา อารมณ์ ใจเที่ยง (2537) ได้สรุปเป็นหลักพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางแก่ครูผู้สอนทั้งด้านการเตรียมตัวก่อนสอน การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลหลังการสอนไว้ดังนี้

1. ก่อนการสอน ผู้สอนต้องเตรียมการสอนในหัวข้อต่อไปนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู และเอกสารประกอบการสอนต่างๆ เพื่อจัดทำแผนการสอน

1.2 ศึกษาผู้เรียนให้ทราบถึงความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์เดิม ความสามารถ ความสนใจ ฯลฯ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการเตรียมสอน

1.3 เขียนแผนการสอนให้มีครบทุกข้อ ได้แก่

- ก. จุดประสงค์การสอน
- ข. เนื้อหาสาระสำคัญของบทเรียน
- ค. วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- ง. สื่อการเรียนการสอน
- จ. การวัดผลประเมินผล

1.4 เตรียมสื่อการเรียนการสอน เอกสารหรือข้อทดสอบ ตลอดจนสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมก่อนสอน

2. ขณะสอน ผู้สอนดำเนินการสอน โดยคำนึงถึงข้อต่อไปนี้

2.1 ให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่วางแผนไว้ในแผนการสอน

2.2 ใช้ทักษะการสอนที่เหมาะสม เช่น การอธิบาย การใช้วาจา กิริยา

ท่าทาง การเขียนกระดานดำ ฯลฯ

2.3 ใช้เทคนิควิธีการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด โดยใช้วิธีสอนหลายรูปแบบ และดำเนินการสอนอย่างเป็นกระบวนการ

2.4 เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2.5 ใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับบทเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้

2.6 ใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ให้ถูกต้อง เช่น การเสริมกำลังใจ การจูงใจ การฝึกหัด การให้งานตามความสามารถ ความถนัดของแต่ละบุคคล การสอนจากง่ายไปหายาก ฯลฯ

2.7 สร้างบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เช่น ห้องเรียนสะอาด สว่าง กว้างขวาง ครูผู้สอนใจดี ไม่เข้มงวดดุจัน ฯลฯ

2.8 จัดวิธีการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์

3. หลังการสอน ผู้สอนควรดำเนินการ ดังนี้

3.1 พิจารณาผลการเรียนการสอนว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ถ้ามีเพียงส่วนน้อยที่ไม่บรรลุ ควรได้จัดสอนซ่อมเสริมให้ แต่ถ้ามีผู้เรียนจำนวนมากที่ไม่บรรลุ แสดงว่าการสอนตลอดจนการวางแผนการสอน มีข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

3.2 ปรับปรุงแก้ไขโดยหาสาเหตุที่เกิดข้อบกพร่อง แล้วแก้ไขที่จุดบกพร่องนั้น

หลักพื้นฐานในการสอนทั้ง 3 ข้อนี้ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สอน ถ้าผู้สอนมีหลักการเหล่านี้เป็นพื้นฐาน และได้ใช้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติจริง ย่อมช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้ดังประสงค์

2.2.5 ลักษณะการสอนที่ดี

การสอนลักษณะใดก็ตาม ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี จัดเป็นการสอนที่ดีทั้งสิ้นถ้าจะกล่าวโดยละเอียดแยกย่อยแล้ว การสอนที่ดีจะมีลักษณะดังนี้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2537)

1. เป็นการสอนที่มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ครบองค์ประกอบของการสอน อันได้แก่ การตั้งจุดประสงค์การสอน การจัดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล
2. เป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ความคิด ด้านเจตคติ และด้านทักษะ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้แจ้ง คิดชอบ และปฏิบัติดี เกิดการเจริญเติบโตทุกด้านอย่างขึ้นบานและแจ่มใส (สุมน อมรวิวัฒน์ , 2533 อ้างถึงใน อาภรณ์ ใจเที่ยง , 2537)
3. เป็นการสอนที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้สอดคล้องกับจุดประสงค์กับเนื้อหา และกับผู้เรียน โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสม
4. เป็นการสอนที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง หรือได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน
5. เป็นการสอนที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร เช่น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เน้นการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และการแสวงหาความรู้อย่างมีกระบวนการ ผู้สอนก็ต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดคุณสมบัติ ดังที่หลักสูตรกำหนดไว้
6. เป็นการสอนที่คำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันและตลอดไป เช่น การสอนโดยให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ วิจารณ์ ได้รู้จักวิธีแสวงหาความรู้ ได้ฝึกคิดแก้ปัญหา ย่อมดีกว่าวิธีสอนโดยบอกความรู้ให้ หรือกระทำให้ดูแต่เพียงอย่างเดียว การให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์ทั้งความรู้ ความคิด ไปใช้ในชีวิตรประจำวันปัจจุบันและอนาคตได้ ย่อมเป็นการสอนที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียน
7. เป็นการสอนที่สร้างความสนใจผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจเรียนตลอดจนจบกระบวนการสอน เช่น ผู้สอนใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ ใช้คำถามกระตุ้นให้คิด ใช้วิธี

การสอนหลายรูปแบบที่เหมาะสม ให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ (Learning by doing) ได้ทดลอง ได้คิดค้นคว้า ฯลฯ ย่อมทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความสนใจ

8. เป็นการสอนที่มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งบรรยากาศด้านวัตถุและด้านจิตใจ บรรยากาศด้านวัตถุ หมายถึง การมีสภาพห้องเรียน อุปกรณ์การเรียน และสิ่งแวดล้อมที่ดี เอื้ออำนวยให้เกิดความสบายตาสบายใจในการเรียน ส่วนด้านจิตใจ หมายถึง การที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนด้วยดี ให้ความเป็นกันเอง ให้ความเมตตา ความรัก ความอบอุ่นแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสุข มีชีวิตชีวา และไม่ตึงเครียด

9. เป็นการสอนที่ผู้สอนรู้จักใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เช่น การให้รางวัลและการลงโทษที่พอดี การให้คำชม การจูงใจ เราใจให้ผู้เรียนเกิดแรงกระตุ้นภายใน การให้ผู้เรียนได้รับทราบผลงานของตนโดยทันที การให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในความสำเร็จของตน การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การให้เรียนจากสิ่งที่ย่ายไปยาก ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดี

10. เป็นการสอนที่ส่งเสริมการปกครองระบบประชาธิปไตย เช่น ให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานกลุ่มร่วมกัน ได้ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตาม ฝึกการทำตามข้อกำหนดของกลุ่ม และฝึกระเบียบวินัยในตนเอง สิ่งเหล่านี้จะเป็นการปูพื้นฐานการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป

11. เป็นการสอนที่มีกระบวนการ หมายถึง มีลำดับขั้นตอนการสอนที่ไม่สับสน ในการสอนจำเป็นต้องมีการเตรียมการสอน เตรียมจัดลำดับการสอนให้สอดคล้องต่อเนื่องกันอย่างเหมาะสมตั้งแต่ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป กระบวนการสอนจะมีขั้นตอนแตกต่างกันไปตามลักษณะของวิธีการสอนที่นำมาใช้ เช่น วิธีสอนแบบสาธิต ย่อมมีขั้นตอนการสอนแตกต่างจากวิธีสอนแบบทดลอง ผู้สอนต้องวางแผนจัดลำดับขั้นตอนการสอนให้ถูกต้อง

12. เป็นการสอนที่มีการวัดผลประเมินผลทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังการเรียน โดยอาจใช้วิธีต่าง ๆ เช่น การสังเกต การซักถาม การทดสอบ การให้ค้นคว้า รายงาน การทำแบบฝึกหัด ฯลฯ การวัดผลประเมินผลจะช่วยวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และวัดผลสำเร็จของผู้สอน ผู้สอนจะนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลย้อนกลับพิจารณาการสอนของตนว่า มีข้อบกพร่องที่องค์ประกอบการสอนข้อใด ทำให้แก้ไขได้ตรงจุด เพื่อความสมบูรณ์ของการสอนครั้งต่อไป

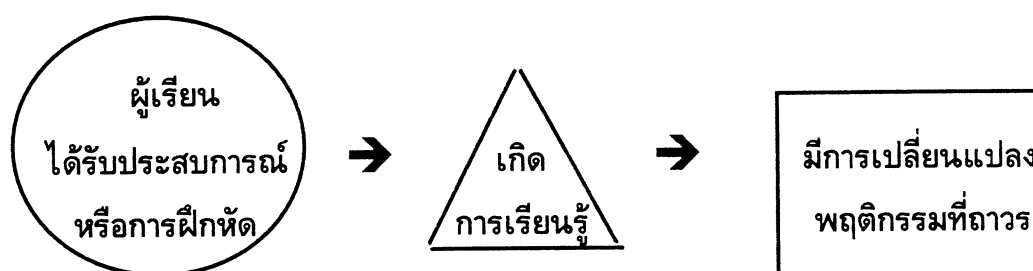
13. เป็นการสอนที่ผู้สอนสอนด้วยวิญญานความเป็นครู สอนด้วยความกระตือรือร้นสอนด้วยความตั้งใจ ความเต็มใจ และความมั่นใจ บุคลิกภาพท่าทางการ

แสดงออกของผู้สอน จะสะท้อนให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกของผู้สอนได้ดี ถ้าผู้สอนมีความรู้สึกที่ดีทั้งต่อผู้เรียนและต่ออาชีพ ผู้เรียนส่วนใหญ่จะเรียนด้วยความศรัทธาด้วยความสุข ด้วยความตั้งใจ และด้วยความเต็มใจ เช่นกัน

2.2.6 ความหมายของการเรียนรู้

การเรียนรู้ (Learning) เป็นคำที่ใช้ในศาสตร์ทางจิตวิทยา เมื่อมาใช้คู่กับการสอนจะเรียกสั้น ๆ ว่า การเรียน คำว่าการเรียนรู้หรือการเรียน มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

กันยา สุวรรณแสง (2532) ให้ความหมายการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้คือ กระบวนการที่ประสบการณ์ตรงและหรือประสบการณ์ทางอ้อม กระทำให้อินทรีย์เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร แต่ไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากเหตุอื่น ๆ เช่น วุฒิภาวะ ความเจ็บป่วย ฤทธิ์ยา สารเคมี ฯลฯ ส่วนอาภรณ์ ใจเที่ยง (2537) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้คือ กระบวนการที่บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรอันเนื่องมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัด แสดงได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงความหมายของการเรียนรู้

ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนฝึกหัดขี่จักรยาน ต้องฝึกหัดขี่หลาย ๆ ครั้ง จนค่อย ๆ เกิดการเรียนรู้ตั้งแต่การทรงตัว การถีบ การจับแฮนด์รถ การบังคับรถให้เลี้ยวไปในทิศทางต่างๆ แม้กระทั่งการล้มผู้เรียนก็จะเรียนรู้วิธีการทำอะไรไม่ให้ล้ม ล้มอย่างไรไม่ให้เจ็บมาก เป็นต้น เมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้วได้ฝึกหัดขี่บ่อยๆ อยู่เสมอ ก็จะเกิดความชำนาญ ในที่สุดก็ขี่จักรยานได้ โดยไม่ล้มและไม่ชนใคร สามารถบังคับรถไปในทิศทางที่ต้องการได้ การขี่จักรยานได้จะเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างถาวร แม้เมื่อหยุดไปนาน มาขี่ใหม่ก็ขี่ได้เช่นเดิม ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้น จากการฝึกหัดหรือได้รับประสบการณ์ และเป็นพฤติกรรมที่ถาวร

2.2.7 ลักษณะของการเรียนรู้

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในลักษณะใดจึงจะเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ จะพิจารณาได้จากพฤติกรรมที่เกิดขึ้น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจากเดิม

หมายความว่า พฤติกรรมก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้จะแตกต่างกัน เช่น เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากทำไม่เป็นไม่เข้าใจ ไม่รู้ ทำไม่ได้ กลายมาทำเป็น เข้าใจ รู้ ทำดีขึ้นเรื่อยๆ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้อาจเป็นได้ทั้งด้านดีและไม่ดี ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านดีเพียงด้านเดียว (กันยา สุวรรณแสง, 2532) อาจเป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น เด็กโกรธแล้วใช้คำด่าเกลียดครูแล้วหนีโรงเรียน ฯลฯ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นได้ทั้งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายนอกที่เรามองเห็นได้ หรืออาจเป็นพฤติกรรมทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด จิตใจก็ได้ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอาจเปลี่ยนได้ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

2. พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นต้องเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะถาวร เช่น

การว่ายน้ำเป็น ถือเป็นพฤติกรรมที่ถาวร เพราะเกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมคือ ว่ายน้ำไม่เป็นกลายมาว่ายน้ำเป็น และเมื่อว่ายน้ำเป็นแล้ว แต่ไม่มีโอกาสว่ายน้ำอีกในช่วงเวลาหลายเดือน ก็ยังคงว่ายน้ำได้เช่นเดิม พฤติกรรมที่ว่ายน้ำได้นี้เป็นพฤติกรรมที่ถาวร เรียกได้ว่าการเรียนรู้ แต่ถ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่ถาวร เช่น ความเหนื่อยล้า ความเจ็บป่วย การถูกบังคับ ฤทธิ์ยา สารเคมี แอลกอฮอล์ ซึ่งทำให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนไปจากเดิมชั่วระยะหนึ่ง ไม่นับว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้

3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นจะต้องเนื่องมาจากประสบการณ์ ถ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากเหตุอื่น เช่น วุฒิภาวะ ความพิการ ความเคยชิน ซึ่งถือแม้เป็นการเปลี่ยนอย่างถาวร ก็ไม่นับเป็นการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากวุฒิภาวะ เช่น การที่เด็กเปลี่ยนจากคลานมาเป็นยืน เดินได้ การเปลี่ยนพฤติกรรมอันเนื่องมาจากความเคยชิน เช่น ตอนแรกทนเสียงทกคลื่นบางอย่างไม่ได้ นานไปก็เคยชินจนไม่รู้สึกรู้ว่ามีเสียงหรือคลื่นนั้น ๆ หรือปฏิกิริยาสะท้อนต่าง ๆ เช่น การไอ จาม กระพริบตา กระตุกสะดุ้งเมื่อถูกเข็มแทง ฯลฯ เหล่านี้ไม่นับเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้

2.2.8 องค์ประกอบของการเรียนรู้

องค์ประกอบของการเรียนรู้ มีดังนี้ (กฤษณา ศักดิ์ศรี, 2530)

1. แรงขับ (Drive) มี 2 ประเภท คือ แรงขับปฐมภูมิ (Primary Drive) เช่น ความหิว กระหาย แรงขับทุติยภูมิ (Secondary Drive) เป็นเรื่องของความต้องการทางจิตใจและสังคม เช่น ความวิตกกังวล ความต้องการความรัก ความปลอดภัย ฯลฯ แรงขับทั้งสองประเภท มีผลให้เกิดปฏิกิริยา อันจะนำไปสู่การเรียนรู้

2. สิ่งเร้า (Stimulus) เป็นตัวการทำให้บุคคลมีปฏิกิริยาโต้ตอบออกมา และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมว่าจะแสดงอาการตอบสนองออกมาในลักษณะใด สิ่งเร้าอาจเป็นเหตุการณ์หรือวัตถุ และอาจเกิดภายในหรือภายนอกร่างกายก็ได้ เช่น เสียงนาฬิกาปลุกเร้าให้ตื่น กำหนดวันสอบเร้าให้เตรียมตัวสอบ

3. อาการตอบสนอง (Response) คือ พฤติกรรมที่แสดงออกมาเมื่อได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า หรือพูดว่า คือ ผลทางพฤติกรรมของสิ่งเร้า เป็นการกระทำของร่างกาย และอาจเป็นได้ชัดหรือไม่ชัดก็ได้ ซึ่งมักจะเกิดตามหลังสิ่งเร้าเสมอ

4. สิ่งเสริมแรง (Reinforcement) คือ สิ่งที่มาเพิ่มกำลังให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับอาการตอบสนอง เช่น รางวัล การทำโทษ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้มาก อาจแบ่งสิ่งเสริมแรงออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

4.1 สิ่งเสริมแรงปฐมภูมิ เป็นสิ่งเสริมแรงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และบำบัดความต้องการ หรือลดแรงขับโดยตรง เช่น อาหารเป็นสิ่งเสริมแรงแก่บุคคลที่กำลังหิว

4.2 สิ่งเสริมแรงทุติยภูมิ เช่น เงิน ชื่อเสียง

นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบด้านอื่นอีก เช่น ความพร้อม ความสนใจ การจูงใจ ระดับสติปัญญา การฝึก การทำซ้ำ สุขภาพจิต สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งแตกต่างกันไปตามธรรมชาติของนักจิตวิทยา อย่างไรก็ตาม กล่าวสรุปได้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 4 เป็นอย่างน้อย ได้แก่ แรงขับ สิ่งเร้า การตอบสนอง และสิ่งเสริมแรง

2.2.9 ปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้

การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีต้องอาศัยปัจจัยส่งเสริมหลายด้าน ในที่นี้ขอเสนอ 4 ด้าน คือ (อาภรณ์ ใจเที่ยง , 2537)

1. ตัวผู้เรียน
2. บทเรียน
3. วิธีจัดการเรียนการสอน
4. สภาพแวดล้อม

ทั้ง 4 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวผู้เรียน ได้แก่สิ่งเหล่านี้

1.1 วุฒิภาวะ คือ การเจริญเติบโตเต็มที่สูงสุดในระยะใดระยะหนึ่งที่พร้อมจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เหมาะสมกับวัย เช่น เด็กที่สามารถเดินได้ในเวลาที่ควรเดิน ก็พูดได้ว่า เด็กมีวุฒิภาวะพร้อมที่จะเดิน และเมื่อสอนให้เดินท่าทางต่าง ๆ เด็กก็ทำได้ เรียกได้ว่า เด็กเกิดการเรียนรู้แล้ว ดังนั้น วุฒิภาวะจึงเป็นองค์ประกอบในตัวผู้เรียนอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้

1.2 ความพร้อม คือ สภาพของคนที่มีวุฒิภาวะรวมทั้งความสนใจและประสบการณ์เดิมที่จะทำให้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดี ดังนั้น ความพร้อมจึงทำให้การเรียนรู้ได้ผลดีและรวดเร็ว

1.3 ประสบการณ์เดิม ผู้ที่มีประสบการณ์มากก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้มาก เร็ว และดีกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อย

1.4 อายุ นักจิตวิทยาพบว่า ยิ่งอายุมากขึ้นความสามารถในการเรียนรู้จะยิ่งลดลง นั่นคือความสามารถในการเรียนรู้ถึงขีดสูงสุด เมื่ออายุ 20 ถึง 35 ปี หลังอายุ 35 ปีไปแล้ว ความสามารถในการเรียนรู้จะลดลงเรื่อย ๆ

1.5 แรงจูงใจ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ดี บางคนอาจจะเรียนรู้ได้ดี แต่ไม่เต็มที่ตามความสามารถของเขา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขาดแรงจูงใจ ดังนั้น การเรียนรู้จะได้ผลดีถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียน

1.6 ระดับสติปัญญา ผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูง จะมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้ที่มีระดับสติปัญญาต่ำ

1.7 อารมณ์ ผู้ที่มีอารมณ์ปกติจะสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าผู้ที่มีอารมณ์ไม่มั่นคง หรือมีความกระวนกระวายใจ วิตกกังวล

1.8 สภาพร่างกาย ผู้ที่มีสภาพร่างกายปกติก็จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เช่น หูหนวก ตาบอด เป็นใบ้ มีโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ฯลฯ ถ้ายังมีความบกพร่องมากเท่าใด ความสามารถในการเรียนรู้ก็จะมีน้อยลงเท่านั้น

2. บทเรียน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ได้แก่

2.1 ความยากง่ายของบทเรียน บทเรียนที่ง่ายจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วกว่าบทเรียนที่ยาก ๆ

2.2 ความยาวของบทเรียน บทเรียนที่มีความยาวมาก ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ช้ากว่าบทเรียนที่มีความสั้นกว่า

2.3 การมีความหมายของบทเรียน บทเรียนที่มีความหมายจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าบทเรียนที่ไม่มีความหมาย (นราพร เล็กสุขุม, 2530 อ้างถึงในอาภรณ์ ใจเที่ยง , 2537)

3. วิธีจัดการเรียนการสอน ได้แก่

3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีและรวดเร็ว ถ้าผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม

3.2 การใช้เครื่องล่อใจ (Incentive) เช่น การให้รางวัล การแข่งขัน ฯลฯ จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความปรารถนาที่จะเรียนและสนใจในการเรียนดีขึ้น

3.3 การแนะแนวในการเรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ดีขึ้น ถ้าได้รับการแนะแนวที่ถูกต้องเหมาะสม กล่าวคือ ไม่มากเกินไป เพราะจะทำให้ผู้เรียนไม่เป็นตัวของตัวเอง และไม่น้อยเกินไป เพราะทำให้ผู้เรียนปฏิบัติไม่ถูกต้องได้

3.4 การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ เช่น การโยกความสัมพันธ์ของประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ หรือการให้นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่น จะทำให้การเรียนรู้คงทนถาวรยิ่งขึ้น

3.5 ช่วงเวลาในการเรียน ถ้าจัดให้ผู้เรียนได้เรียนในช่วงก่อนพักกลางวัน จะช่วยให้เรียนรู้ได้ดีกว่าเรียนในตอนบ่าย

3.6 การฝึกฝน เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้แล้ว มีโอกาสฝึกฝนหรือกระทำซ้ำ ๆ อยู่เสมอ จะทำให้การเรียนรู้สิ่งนั้นมีความมั่นคงถาวรขึ้น

4. สภาพแวดล้อมทางการเรียน ได้แก่

4.1 สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา เช่น บรรยากาศในห้องเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ฯลฯ ถ้าเป็นสภาพแวดล้อมที่ดีจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

4.2 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น กระดานดำ โต๊ะเก้าอี้ แสงสว่าง อุณหภูมิ ความสะอาด ความเป็นระเบียบในห้องเรียน ฯลฯ สภาพแวดล้อมที่ดี ทำให้ผู้เรียนสบายใจสบายกายในการเรียน การเรียนรู้จะดีขึ้นด้วย

ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น มีประโยชน์สำหรับครูผู้สอน ถ้าครูได้คำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ ก็จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จได้

2.3 ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations Theory)

Schutz (1955 cited in shaw, 1971) กล่าวว่า ความต้องการของบุคคลที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นนั้นมี 3 ลักษณะ คือ

1. ความต้องการได้รับการยอมรับ (Inclusion) หมายถึง ความต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น บุคคลจะแสดงพฤติกรรมให้เป็นที่ดึงดูดความสนใจโดยพยายามสร้างชื่อเสียง ทำตนให้เป็นที่ยอมรับนับถือ และมีเกียรติ เป็นต้น
2. ความต้องการในการควบคุม (Control) หมายถึง กระบวนการตัดสินใจของบุคคลที่ต้องการมีอิทธิพล มีอำนาจเหนือผู้อื่น บุคคลที่ต้องการควบคุมผู้อื่นจะแสดงการต่อต้านและปฏิเสธการถูกควบคุม
3. ความต้องการเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น (Affection) หมายถึง ความรู้สึกและอารมณ์ส่วนตัวที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลสองคน โดยจะแสดงออกด้วยความรัก ความเป็นมิตร การสร้างความผูกพันทางอารมณ์ เพื่อให้ความใกล้ชิดสนิทสนม

2.3.1 หลักในการพัฒนาสัมพันธภาพ

Sasse (1978 อ้างใน ปิยรัตน์ นุชผ่องใส, 2530) กล่าวว่า สัมพันธภาพกับผู้อื่นมิได้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ สัมพันธภาพจะเจริญหรือมีความมั่นคงขึ้นอยู่กับบุคคล และความสัมพันธ์ของบุคคล หลักในการพัฒนาสัมพันธภาพจึงประกอบด้วย

1. การสร้างสายสัมพันธ์เป็นความรู้สึกที่ทำให้บุคคลอื่นสบายใจ
2. การเล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเอง
3. การรู้จักฟังพียงซึ่งกันและกัน
4. ความต้องการความสัมพันธ์ที่มั่นคง

นอกจากนี้ Sasse (1978 อ้างใน ปิยรัตน์ นุชผ่องใส , 2530) กล่าวว่าสิ่งสำคัญในการช่วยให้เกิดการพัฒนาคือ ลักษณะของบุคคลดังต่อไปนี้ คือ ความไว้วางใจ ความรักหรือความชอบ และพลังหรืออำนาจ

นอกจากนี้ ชูชัย สมितिไกร และ สมชาย เตียวกุล (2530) กล่าวว่า ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลนั้นเป็นความสามารถที่เรียนรู้และพัฒนาขึ้นมาได้ การพัฒนาทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลจะต้องครอบคลุมองค์ประกอบพื้นฐาน 2 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ที่มีบทบาทชี้้นำการกระทำหรือการปฏิบัติต่อผู้อื่น

2. องค์ประกอบด้านทักษะ หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

2.3.2 ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

Schneider (1976) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ดังต่อไปนี้

1. ความพอใจร่วมกัน (Mutuality)
2. การรู้จักไว้วางใจกัน (Knowledge and Trust) อาจจะใช้วิธีเปิดเผยตนเอง (Self - disclosure)

3. ปทัสถานส่วนบุคคล (Personal Norms)

4. การลงทุนส่วนตัว (Self - Investment)

นอกจากนี้ Carkhuff and Berenson (1977) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ดังนี้

1. การเปิดเผยความรู้สึก เต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูล
2. ความรู้สึกร่วม หมายถึง สามารถมีความเข้าใจบุคคลอื่น
3. เคารพและยอมรับในบุคคลอื่น
4. การยอมรับโดยไม่ต้องเห็นด้วย หมายถึง เป็นผู้ฟังที่ดีโดยไม่ประเมินบุคคลอื่น

จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพนั้น บุคคลจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ถ้าเปิดเผยความรู้สึกของตนเอง รับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นของบุคคลอื่น มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รู้จักช่วยเหลือสนับสนุน เคารพและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ให้ความสำคัญกับการวิพากษ์วิจารณ์มากเกินไป สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่สัมพันธภาพที่ดี

2.4 การฝึกทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

นักจิตวิทยา นักพฤติกรรมบำบัด และนักวิจัยทั้งหลายได้พยายามหาวิธีการต่างๆ มาจัดความวิตกกังวลทางสังคมให้หายไป เพราะมีความเชื่อว่าความวิตกกังวลทางสังคมส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ฉะนั้นวิธีการที่จะจัดความวิตกกังวลทางสังคมคือ วิธีการฝึกการตอบสนองใหม่ (Response Practice) ขึ้นมาแทนที่ หรือการฝึกทักษะการตอบสนองทางสังคม (Social Skilled Responses) โดยอาศัย

หลักทฤษฎีการเรียนรู้ของนักพฤติกรรมบำบัดที่เห็นว่า พฤติกรรมของคนเรานั้นจะเปลี่ยนแปลงได้ถ้าได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ และสามารถตรวจวัดความเปลี่ยนแปลงนี้ได้ในเชิงวิทยาศาสตร์ (Bandura, 1973)

หลักและเทคนิคที่ใช้ในการฝึกทักษะ พรรณราย ทรัพย์ะประภา (2524) ได้กล่าวถึงเทคนิคต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการฝึกทักษะพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. การให้คำแนะนำ (Coaching Instruction หรือให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback))
2. การแสดงตัวอย่าง (Modeling)
3. การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)
4. การฝึกซ้อมพฤติกรรม (Behavior Rehearsal)
5. การให้สิ่งเสริมแรง (Reinforcement)
6. การทำการบ้าน (Homework Assignment)

ในการสร้าง พัฒนา และรักษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลให้ดำรงอยู่ บุคคลจะต้องมีความสามารถในการพัฒนาทักษะพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. การรู้จักและยอมรับตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความชอบ และยอมรับในลักษณะต่าง ๆ ของตนเอง (Hamachek 1971, Reece & Brandt 1984, อ้างใน ชูชัย สมितिไกร และ สมชาย เตียวกุล , 2530) หมายความว่า ถ้าบุคคลมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองแล้ว จะมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่นด้วย แต่ถ้าบุคคลมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเอง มักไม่อาจจะมีสัมพันธที่ดีกับผู้อื่นได้เช่นกัน
2. การรู้จักและยอมรับผู้อื่น หมายถึง การยอมรับผู้อื่นโดยไม่ตัดสินว่าถูกหรือผิด ไม่ประเมิณบุคคล เคารพในบุคคลอื่น รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น สามารถยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่น มีใจกว้าง (Chickering 1969, อ้างใน ปิยะรัตน์ นุชผ่องใส, 2530)
3. การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล การติดต่อสื่อสารที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
4. การแสดงความซาบซึ้งและขอบคุณ อาจแสดงออกโดยการพูด หรือการกระทำ ในคุณความดีที่ผู้อื่นได้แสดงต่อตนเองและรู้จักแสดงความชื่นชมในคุณความดีที่ผู้อื่นมี
5. การเคารพในสิทธิและความเป็นตัวของตัวเองของบุคคล

การที่จะให้เด็กเรียนรู้ทักษะทางสังคม ผู้ฝึกจะต้องเรียนรู้วิธีการให้สิ่งเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพ ซึ่ง พิสสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ (2536) ให้ข้อเสนอแนะถึงการให้สิ่งเสริมแรงดังต่อไปนี้

1. ใช้สิ่งเสริมแรงที่มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของเด็ก
2. ให้สิ่งเสริมแรง หรือรางวัลเมื่อเด็กทำพฤติกรรมที่เหมาะสมเท่านั้น
3. ควรเสริมแรงแก่พฤติกรรมที่เหมาะสมนั้นทันทีที่เกิด
4. รางวัลที่เป็นสิ่งของ ควรให้ควบคู่กับรางวัลทางสังคม

2.4.1 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

Bandura (1973) กล่าวว่า บุคคลที่มีความยุ่งยากในการเข้าสังคมเป็นเพราะขาดทักษะทางสังคม จึงนำการฝึกทักษะทางสังคมมาใช้กับคนไข้ (Client) ที่มีความวิตกกังวลทางสังคมสูง โดยให้คนไข้เรียนรู้การตอบสนองทางสังคมใหม่ ให้คำแนะนำวิธีการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ให้สังเกตรูปแบบการตอบสนองทางสังคม มีการแสดงบทบาทสมมติ การให้แรงเสริม การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) นอกจากนี้ ยังให้ทำการบ้านคือ ให้คนไข้ไปฝึกการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น รวมทั้งทำการประเมินพฤติกรรม จากการบันทึกเทปโทรทัศน์ พบว่า คนไข้สามารถมีทักษะในการตอบสนองทางสังคมได้ดีขึ้น

การฝึกทักษะทางสังคมให้แก่เด็กวัยรุ่นที่เพื่อนไม่ยอมรับ (Bierman and Ferman, 1984) พบว่า วิธีการฝึกทักษะการสนทนากับผู้อื่น ร่วมกับวิธีการให้เด็กได้มีกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ส่งผลให้เด็กพัฒนาทักษะการเข้าสังคมได้รับการยอมรับจากเพื่อน รวมทั้งทักษะเหล่านั้นยังคงอยู่ การศึกษาของ Akamine (1991) สนับสนุนการศึกษาของ Bierman and Eerman คือ การฝึกทักษะทางสังคมให้แก่นักเรียนชนกลุ่มน้อยอเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่นที่เพื่อนไม่ยอมรับ พบว่า การฝึกทักษะทางสังคมช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกทางการพูด รวมทั้งได้รับการยอมรับจากเพื่อนเพิ่มขึ้น

จากการศึกษาวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การฝึกทักษะการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้กับบุคคลที่มีความวิตกกังวลมีความตึงเครียดในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม สามารถลดความวิตกกังวล และเพิ่มทักษะการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ ด้านการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน การเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ เป็นการฝึกทักษะการติดต่อสัมพันธ์อย่างหนึ่งระหว่างผู้เรียนด้วยกันช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะทางสังคมและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง (Joyce and weil, 1986)

2.5 รูปแบบการเรียนรู้ แบบร่วมมือกันเรียนรู้ (Cooperative Learning)

Bruch Joyce and Marsha Wiel ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Model of Teaching (Third Edition, 1986) ว่า Cooperative Learning เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ในอันที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญา (Intellectual) และด้านสังคม (Social) ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ย่อมต้องมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น ซึ่งสามารถพัฒนาได้โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ นอกจากนี้เทคนิคดังกล่าว ยังช่วยพัฒนาผู้เรียนทางด้านสมองให้เกิดการเรียนรู้จนบรรลุถึงขีดความสามารถสูงสุดได้โดยมีเพื่อนวัยเดียวกันกลุ่มเดียวกันเป็นผู้คอยแนะนำหรือช่วยเหลือ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนที่อยู่ในวัยเดียวกัน ย่อมจะมีการใช้ภาษาสื่อสารที่เข้าใจง่ายกว่าภาษาของครูผู้สอน

สุลัดดา ลอยฟ้า (2536) ได้อธิบายถึงรายละเอียดของรูปแบบการสอน แบบร่วมมือกันเรียนรู้ (Cooperative Learning Model) ไว้ดังนี้

2.5.1 เป้าหมายและลักษณะของผลผลิต

การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทัศนคติและค่านิยมในตัวนักเรียนที่จำเป็นทั้งในและนอกห้องเรียน การจำลองรูปแบบพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ในห้องเรียน การเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวความคิดที่หลากหลายระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การพัฒนาพฤติกรรมแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ และการคิดอย่างมีเหตุผล รวมทั้งการพัฒนาลักษณะของผู้เรียนให้รู้จักตนเองและเพิ่มคุณค่าของตนเอง จากกิจกรรม ดังกล่าวจะมีผลต่อผู้เรียนโดยสรุปใน 3 ประการ คือ

1. ความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียน (Cognitive Knowledge)
2. ทักษะทางสังคมโดยเฉพาะทักษะการทำงานร่วมกัน (Social Skills)
3. การรู้จักตนเองและตระหนักในคุณค่าของตนเอง (Self-Esteem)

สุลัดดา ลอยฟ้า (2536) กล่าวว่า การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ เป็นวิธีการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนใช้ความสามารถเฉพาะตัวและศักยภาพในตนเองร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จได้ โดยที่สมาชิกในกลุ่มตระหนักว่า แต่ละคนเป็นส่วนของกลุ่ม ดังนั้นความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มต้องรับผิดชอบร่วมกัน สมาชิกจะมีการพูดคุยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนจะได้ความรู้จากเพื่อน และสิ่งที่เป็นผลพลอยได้จากการใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ อีกประการหนึ่ง คือ การที่นักเรียนรู้สึกถึงคุณค่าของตนเองเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะว่านักเรียนได้มีส่วนร่วมใน

การทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งแต่ละคนจะมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่ม และเมื่อประสบผลสำเร็จในการทำงานหรือความเข้าใจกับเนื้อหาวิชาแล้ว จะเพิ่มความสนใจในการทำกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นผลให้นักเรียนรู้สึกถึงคุณค่าของตนเองในชั้นเรียน นอกจากนั้น การสอนแบบการร่วมมือกันเรียนรู้อย่างก่อให้เกิดบรรยากาศที่นักเรียนได้พูดคุยกัน เป็นการช่วยให้นักเรียนและเพื่อนเข้าใจปัญหาชัดเจนขึ้น แม้บางครั้งจะไม่สามารถหาคำตอบได้แต่ระดับการติดตามปัญหาจะสูงกว่าการที่ครูเป็นผู้กำหนดให้นักเรียนทำคนเดียว และการที่นักเรียนสามารถอธิบายให้เพื่อนฟังได้ก็จะเป็นการยกระดับความเข้าใจให้สูงขึ้นถึงระดับการถ่ายทอดความคิดการเรียบเรียงถ้อยคำอธิบายออกมาจะช่วยปรับความเข้าใจให้ชัดเจนแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น สำหรับบทบาทของครูจะเปลี่ยนไปจากเดิม คือต้องไม่ถือว่าตัวเองเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในชั้นเรียนคนเดียว แต่เป็นการสร้างสภาพแวดล้อม วิธีดำเนินการที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนสามารถค้นหาความรู้ได้จากการร่วมมือกันเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากการกระทำของตนเองและจากเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

การร่วมมือกันเรียนรู้นี้มีหลักที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงอยู่ 3 ประการ

- 1) มีรางวัล หรือเป้าหมายของกลุ่ม
- 2) ความสามารถของแต่ละบุคคลในกลุ่ม
- 3) สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสในการช่วยให้กลุ่มประสบผลสำเร็จของกลุ่มเท่าเทียมกัน

1) รางวัล หรือเป้าหมายของกลุ่ม ในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนจะต้องตั้งเป้าหมายหรือรางวัลไว้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความพยายามในการเรียนรู้มากขึ้น และพยายามปรับพฤติกรรมของตนเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม รางวัลที่กำหนดอาจเป็นสิ่งที่ประกาศนียบัตร คำชมเชย การเชิดชูเกียรติ

2) ความสามารถของแต่ละบุคคลในกลุ่ม การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ถึงแม้จะอยู่ในรูปของกลุ่ม แต่จะต้องมีขั้นตอนที่สามารถบอกถึงความสามารถของสมาชิกแต่ละคนได้ว่า เข้าใจบทเรียนมากน้อยเพียงไร ในการเรียนแต่ละครั้งต้องมั่นใจว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มเข้าใจเนื้อหาที่เรียน เป้าหมายของกลุ่มจะประสบผลสำเร็จได้ต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของทุกคนในกลุ่ม

3) สมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม มีโอกาสที่จะช่วยให้กลุ่มประสบผลสำเร็จได้เท่าเทียมกันนักเรียนทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมช่วยเหลือกลุ่มของตนเอง ให้ผ่านกิจกรรมไปได้เท่าเทียมกัน ทั้งคนเก่ง ปานกลาง และอ่อน

2.5.2 แนวคิดพื้นฐานของการเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้

รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ มีแนวคิด ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อดังต่อไปนี้

1. การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้จะสร้างแรงจูงใจให้เรียนมากกว่า การเรียนรายบุคคล หรือการแข่งขัน ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มจะสร้างพลังในทางบวกให้แก่กลุ่ม
2. สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มของการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้จะเรียนรู้จากกันและกัน จะพึ่งพากันเรียนรู้
3. การปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม นอกจากจะพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนแล้ว ยังพัฒนาทักษะทางสังคมไปในตัวด้วย เป็นรูปแบบการสอนที่พัฒนากิจกรรมทางสติปัญญา ที่เพิ่มพูนการเรียนรู้มากกว่าการเรียนการสอนรายบุคคล
4. การร่วมมือกันเรียนรู้จะเพิ่มพูนความรู้สึกในทางบวกต่อกันและกัน ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและห่างเหิน ในทางตรงข้าม จะสร้างความสัมพันธ์และความรู้สึกที่ดีต่อบุคคลอื่น
5. การร่วมมือกันเรียนรู้จะพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง รู้จักตนเองจากการเรียนรู้ได้ดีขึ้น รวมทั้งจากสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ตระหนักว่าตัวเองได้รับการยอมรับและเอาใจใส่จากสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม
6. ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพจากงานที่กำหนดให้กลุ่มรับผิดชอบ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันทำงานมากเท่าใดผู้เรียนจะสามารถพัฒนาทักษะทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการทำงานร่วมกันมากขึ้นเท่านั้น
7. ทักษะทางสังคมที่จำเป็นต่างๆ สามารถเรียนรู้และฝึกฝนได้ เพื่อประสิทธิภาพของการทำงานร่วมกัน

2.5.3 รูปแบบต่างๆ ของการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ (Model of Cooperative Learning)

สุลัดดา ลอยฟ้า (2536) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ว่าแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้

- (1) รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ตามแนวความคิดของ Robert Slavin และคณะจาก John Hopkins University , Slavin ได้พัฒนาเทคนิคการสอนแบบ

ร่วมมือกันเรียนรู้ต่าง ๆ จากผลวิธีการสอนในทุกรูปแบบของ Slavin จะยึดหลักของการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ 3 ประการด้วยกัน คือ รางวัลและเป้าหมายของกลุ่ม ความสามารถของแต่ละบุคคลในกลุ่ม และทุกคนมีโอกาสในการช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จเท่าเทียมกัน จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าแต่ละบุคคลมีความสามารถและโอกาสในการช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จเท่าเทียมกัน เป็นลักษณะที่จำเป็นและสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน

รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ของกลุ่ม Slavin ที่เป็นที่ยอมรับกันแพร่หลาย มีดังต่อไปนี้

1.1 STAD (Student Teams - Achievement Division) เป็นรูปแบบการสอนที่สามารถดัดแปลงใช้ได้เกือบทุกวิชา และทุกระดับชั้น เพื่อเป็นการพัฒนาสัมฤทธิ์ผลของการเรียน และทักษะทางสังคมเป็นสำคัญ

1.2 TGT (Teams-Games-Tournament) เป็นรูปแบบการสอนที่คล้ายกับ STAD แต่เป็นการจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้นโดยการใช้ การแข่งขันเกมแทนการทดสอบย่อย

1.3 TAI (Team Assisted Individualization) เป็นรูปแบบการสอนที่ผสมผสานแนวความคิดระหว่างการร่วมมือกันการเรียนรู้กับการสอนรายบุคคล (Individualized Instruction) รูปแบบของ TAI จะเป็นการประยุกต์ใช้กับการสอนคณิตศาสตร์

1.4 CIRC (Cooperative Integrated Reading and Composition) เป็นรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้แบบผสมผสาน ที่มุ่งพัฒนาขึ้นเพื่อสอน การอ่านและการเขียนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยเฉพาะ

1.5 Jigsaw ผู้ที่คิดค้นการสอนแบบ Jigsaw เริ่มแรก คือ Elliot Aronson และคณะ (1978) หลังจากนั้น Slavin ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาปรับขยาย เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบรรยาย เช่น สังคมศึกษา วรรณคดี บางส่วนของวิทยาศาสตร์ รวมทั้งวิชาอื่นๆ ที่เน้นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจมากกว่าพัฒนาทักษะ

(2) รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ตามแนวคิดของ David Johnson และคณะ Johnson และ Johnson จากมหาวิทยาลัย Minnesota (1989) ได้

พัฒนารูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้โดยยึดหลักการเบื้องต้น 5 ประการด้วยกัน
คือ

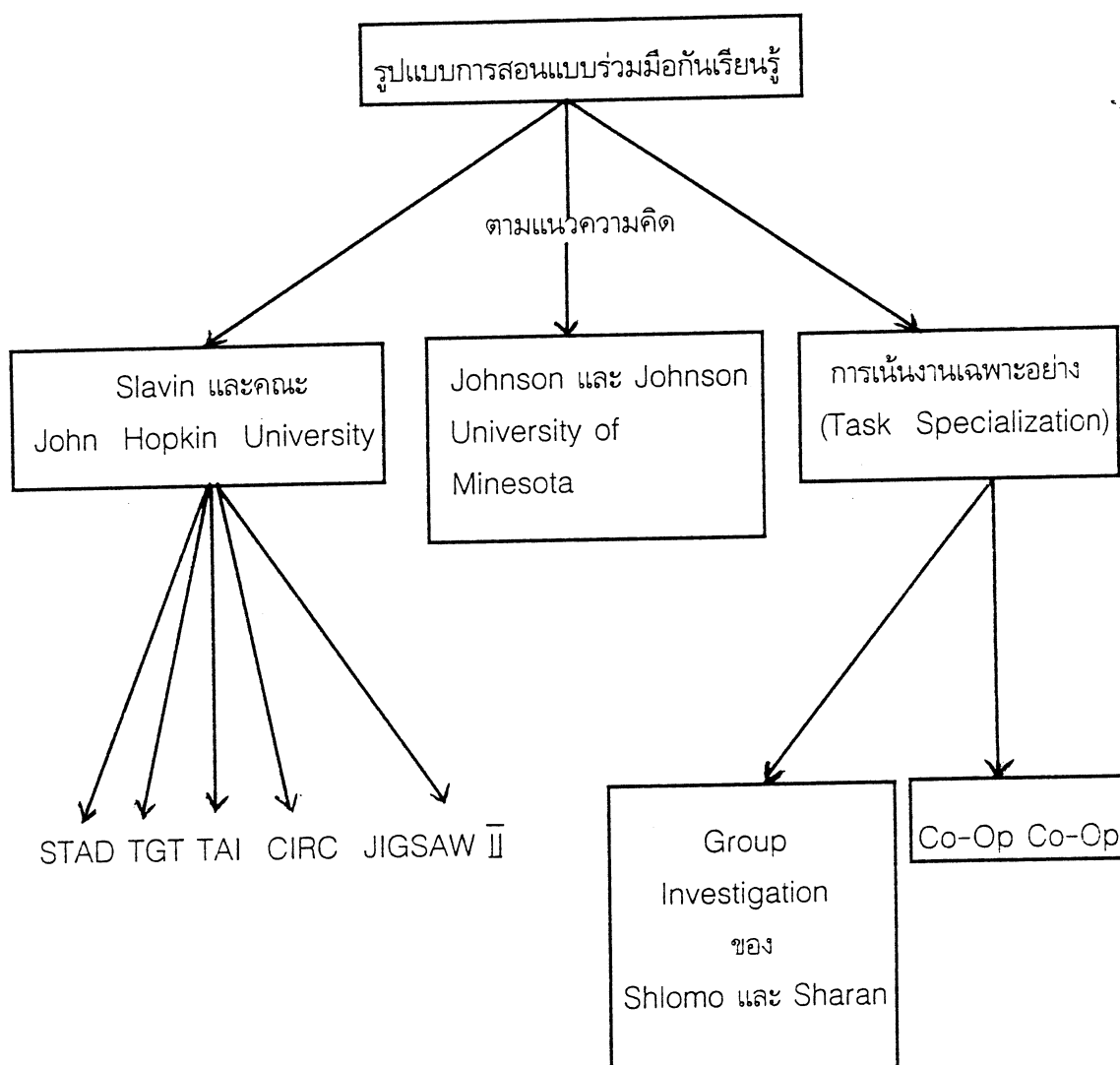
- 2.1 การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Positive in Interdependence)
- 2.2 การปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Face to Face Promotive Interaction)
- 2.3 ความหมายและความสามารถของแต่ละคนในกลุ่ม (Individual

Accountability)

- 2.4 ทักษะทางสังคม (Social Skills)
- 2.5 กระบวนการกลุ่ม (Group Processing)

(3) รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ในงานเฉพาะอย่าง เช่น Group Investigation ของ Shlomo และ Yael Sharan , Co-op Co-op

อาจสรุปรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ ตามรูปแบบต่าง ๆ ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5 แสดงรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้

รายละเอียดของแต่ละรูปแบบ มีดังนี้

STAD (Student Teams–Achievement Divisions)

STAD เป็นรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ที่ Robert Slavin และคณะได้พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่ง่ายที่สุด และใช้กันแพร่หลายที่สุด เหมาะสำหรับครูผู้สอนที่เลือกใช้รูปแบบ การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ในระยะเริ่มแรก STAD มีส่วนประกอบที่สำคัญ 5 ประการด้วยกัน คือ

1. การนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น (Class Presentation)
2. การเรียนกลุ่มย่อย (Team Study)
3. การทดสอบย่อย (Test)
4. คะแนนความก้าวหน้าของแต่ละคน (Individual Improvement Scores)
5. ทีมที่ได้รับการยกย่อง (Team Recognition)

1. การนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น (Class Presentation)

ครูจะทำการสอนเนื้อหาของบทเรียนแก่นักเรียน พร้อมกันทั้งชั้น ซึ่งครูอาจใช้เทคนิควิธีการเสนอรูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาของบทเรียน และการตัดสินใจของครูเป็นสำคัญที่จะเลือกวิธีการที่เหมาะสมและการนำเสนอบทเรียนของครูต้องใช้สื่อประกอบอย่างพอเพียงด้วย

2. การเรียนกลุ่มย่อย (Team Study)

กลุ่มจะประกอบด้วยนักเรียนประมาณ 4-5 คน ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในแง่ของผลลัพธ์ทางการเรียนและเพศ หน้าที่ที่สำคัญของกลุ่มคือ การเตรียมสมาชิกของกลุ่มให้สามารถทำแบบทดสอบได้ดี หลังจากการเสนอเนื้อหาของครูต่อนักเรียนทั้งชั้นแล้ว นักเรียนจะแยกทำงานเป็นกลุ่มเพื่อศึกษาตามบัตรงาน หรือกิจกรรมกลุ่มที่ครูกำหนดให้ โดยส่วนมากแล้วกิจกรรมจะอยู่ในรูปการอภิปราย การแก้ปัญหาร่วมกัน การเปรียบเทียบคำตอบและการแก้ความเข้าใจผิดของเพื่อนร่วมทีม กลุ่มเป็นลักษณะที่สำคัญที่สุด สมาชิกในกลุ่มจะต้องทำให้ดีที่สุดเพื่อกลุ่มของตน กลุ่มจะต้องทำให้ดีที่สุดเพื่อช่วยสมาชิกแต่ละคนของกลุ่ม กลุ่มจะต้องติวและสอนเพื่อนร่วมกลุ่มให้เข้าใจในเนื้อหาที่จะเรียน การทำงานของกลุ่มลักษณะนี้จะเน้นความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม การนับถือตนเอง (Self-Esteem) และการยอมรับเพื่อนนักเรียนที่เรียนอ่อน สิ่งนี้นักเรียนควรคำนึงในการทำงานกลุ่มย่อยมีดังนี้

1. นักเรียนต้องช่วยเหลือเพื่อนในทีมให้ได้เรียนรู้เนื้อหาที่เรียนอย่างถ่องแท้
2. ไม่มีใครจะเรียนหรือศึกษาเนื้อหาจบเพียงคนเดียวโดยที่เพื่อนในกลุ่มยังไม่เข้าใจเนื้อหา
3. ถ้ายังไม่เข้าใจให้ปรึกษาเพื่อนในกลุ่มก่อนจึงปรึกษาครู
4. เพื่อนร่วมทีมต้องปรึกษาหารือกันเบา ๆ ไม่ให้รบกวนกลุ่มอื่น

ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มย่อยครูควรสนับสนุนในสิ่งต่อไปนี้

1. ให้โอกาสผู้เรียนในการตั้งชื่อทีม
2. นักเรียนสามารถเคลื่อนย้ายโต๊ะ เก้าอี้ภายในกลุ่มหรือย้ายที่ทำงานของกลุ่มได้ภายในชั้นเรียน
3. แนะนำให้ผู้เรียนร่วมมือกันทำงานเป็นคู่ หรือ 3 คนก็ได้ โดยให้มีการตรวจสอบผลงานของกันและกัน เมื่อมีการผิดพลาด เพื่อนในทีมต้องช่วยอธิบายให้เข้าใจ
4. ไม่ควรจบการเรียนรู้เนื้อหาง่าย ๆ จนกว่าจะแน่ใจว่าเพื่อนในทีมทุกคนพร้อมที่จะทำข้อสอบได้ 100 %
5. ให้มีการอธิบายคำตอบซึ่งกันและกัน แล้วจึงนำไปตรวจกับบัตรเฉลยคำตอบ
6. เมื่อมีปัญหาให้ปรึกษาเพื่อนร่วมทีมก่อนจึงปรึกษาครู
7. ระหว่างผู้ที่ยื่นทำกิจกรรม ครูควรเดินไปรอบ ๆ ห้อง เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปรึกษาหารือได้สะดวกและเป็นการเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนด้วย

3. การทดสอบย่อย (Test)

หลังจากเรียนไปได้ประมาณ 1-2 คาบ นักเรียนจะต้องได้รับการทดสอบ ในระหว่างทำการทดสอบไม่อนุญาตนักเรียนในกลุ่มให้ช่วยเหลือกัน ทุกคนทำข้อสอบตามความสามารถของตนเอง

4. คะแนนในการพัฒนาตนเอง (Individual Improvement Scores)

ความคิดที่อยู่เบื้องหลังของคะแนนในการพัฒนาตนเองของนักเรียนคือ การให้นักเรียนแต่ละคนมีเป้าหมายเกี่ยวกับผลการเรียนของตนเองที่จะต้องทำให้ได้ตามเป้าหมายนั้น ซึ่งนักเรียนจะทำได้หรือไม่ จะขึ้นอยู่กับการทำงานหนักเพิ่มมากขึ้นกว่าที่ทำมาแล้ว ในบทเรียนก่อน นักเรียนทุกคนมีโอกาสได้คะแนนสูงสุดเพื่อช่วยกลุ่ม ซึ่งจะต้องทำคะแนนให้สูงกว่าคะแนนที่ได้ในครั้งก่อน นักเรียนแต่ละคนจะมีคะแนนที่เป็น "ฐาน" ซึ่งได้จากคะแนนในการสอบครั้งก่อน หรือคะแนนจากแบบทดสอบครั้งหลังสุด คะแนนความก้าวหน้าของนักเรียน หรือของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับว่าคะแนนที่ได้จากการสอบครั้งหลังสุด ห่างจากคะแนน "ฐาน" มากน้อยเพียงใด

5. กลุ่มที่ได้รับการยกย่องและการยอมรับ (Team Recognition)

กลุ่มจะได้รับรางวัลเมื่อคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่มเฉลี่ยแล้วถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การเตรียมการ

ในการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ ครูจะต้องเตรียม

1. วัสดุการสอน

ครูจะต้องเตรียมวัสดุการสอนที่ใช้ในการทำงานกลุ่ม ประกอบด้วยบัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรม และบัตรเฉลย รวมทั้งข้อสอบสำหรับทดสอบนักเรียนแต่ละคนหลังจากเรียนบทเรียนในแต่ละหน่วยแล้ว

2. การจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม

แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยนักเรียนประมาณ 4-5 คน ซึ่งมีความสามารถทางวิชาการแตกต่างกัน กล่าวคือ ประกอบด้วย นักเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน ถ้าเป็นไปได้ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศด้วย เช่นประกอบด้วย ชาย 2 คน และหญิง 2 คน วิธีการจัดนักเรียนเข้ากลุ่มอาจทำได้ดังนี้

2.1 จัดลำดับนักเรียนในชั้นจากเก่งที่สุดไปหาอ่อนที่สุด โดยยึดตามผลการเรียนที่ผ่านมา ซึ่งอาจจะเป็นคะแนนจากแบบทดสอบ ระดับคะแนนเฉลี่ย หรือการพิจารณาตัดสินใจของครูเองเป็นส่วนประกอบ ครูอาจจะลำบากใจในการจัดลำดับ แต่พยายามให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.2 หาจำนวนกลุ่มทั้งหมดว่ามีกี่กลุ่ม แต่ละกลุ่มควรประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 4 คน ฉะนั้น จำนวนทั้งหมดจะมีกี่กลุ่มหาได้จากการหารจำนวนนักเรียนทั้งหมดด้วย 4 ผลหาร ก็คือจำนวนกลุ่มทั้งหมด ถ้าหารไม่ลงตัว เราอนุโลมให้บางกลุ่มมีสมาชิก 5 คน ได้ ตัวอย่าง เช่น ถ้ามีนักเรียนในห้องทั้งหมด 32 คน ถ้าแบ่งเป็นกลุ่มละ 4 คน จะได้ทั้งหมด 8 กลุ่มพอดี

2.3 กำหนดนักเรียนเข้ากลุ่ม เพื่อให้ได้กลุ่มที่สมดุลย์กันในประเด็นต่อไปนี้ คือ

2.3.1 แต่ละกลุ่มจะต้องประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับผลการเรียน จาก เก่ง ปานกลาง และอ่อน

2.3.2 ระดับผลการเรียนโดยเฉลี่ยของทุกกลุ่มจะต้องใกล้เคียงกัน ซึ่งอาจทำได้ดังนี้คือ

- ให้ชื่อกลุ่มทั้ง 8 กลุ่ม (กรณีมีนักเรียน 32 คน) ด้วยตัวอักษร A-H
- จากนั้นจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม โดยเริ่มจากคนที่เรียนเก่งที่สุดให้อยู่กลุ่ม A ไล่ลงมาเรื่อย ๆ จนถึง H คนที่ 8 จะอยู่กลุ่ม H จากนั้นเริ่มใหม่ไล่ย้อนกลับ คือให้คนที่ 9 อยู่ในกลุ่ม H ไล่ไปเรื่อย ๆ คนที่ 10 จะอยู่กลุ่ม G ทำซ้ำแบบเดิม จนถึงนักเรียนที่เรียนอ่อนที่สุด ซึ่งจะได้นักเรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ คือ เก่ง : ปานกลาง : อ่อน ตามอัตราส่วน 1 : 3 : 1 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การกำหนดนักเรียนเข้ากลุ่ม

ระดับผลการเรียน	อันดับ	ชื่อกลุ่ม	ระดับผลการเรียน	อันดับ	ชื่อกลุ่ม
นักเรียนเก่ง	1	A		21	E
	2	B		22	F
	3	C		23	G
	4	D		24	H
	5	E	นักเรียนอ่อน	25	H
	6	F		26	G
	7	G		27	F
	8	H		28	E
	9	H		29	D
นักเรียนปานกลาง	10	G		30	C
	11	F		31	B
	12	E		32	A
	13	D			
	14	C			
	15	B			
	16	A			
	17	A			
	18	B			
	19	C			
	20	D			

3. การหาคะแนนฐานของนักเรียน

คะแนนฐานของนักเรียนแต่ละคน อาจได้มาจากคะแนนผลการเรียนจากภาคเรียนที่ผ่านมา หรือปีการศึกษาที่ผ่านมาก็ได้ ซึ่งต้องทำการเฉลี่ยคะแนนของทั้งปี ดังนี้

ด.ช. ตะวัน สอบวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อปีที่ผ่านมา 3 ภาคเรียน ได้คะแนนดังนี้

คะแนนภาคเรียนที่ 1	90	+
คะแนนภาคเรียนที่ 2	82	+
คะแนนภาคเรียนที่ 3	<u>86</u>	
	258	
คะแนนเฉลี่ย คือ	$258/3 = 86$	

คะแนนฐานของตะวัน คือ 86

คะแนนฐานจะเปลี่ยนไปทุกครั้งเมื่อทำการทดสอบย่อย โดยจะนำคะแนนที่สอบได้ครั้งที่แล้วเป็นคะแนนฐานครั้งต่อไป

4. การคิดคะแนนความก้าวหน้าของแต่ละคนและทีม

คะแนนความก้าวหน้าของสมาชิกแต่ละคนในทีม คิดคำนวณจากผลต่างระหว่างคะแนนของผลการทดสอบย่อย กับคะแนนฐานของแต่ละคน ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงการคิดคะแนนความก้าวหน้า

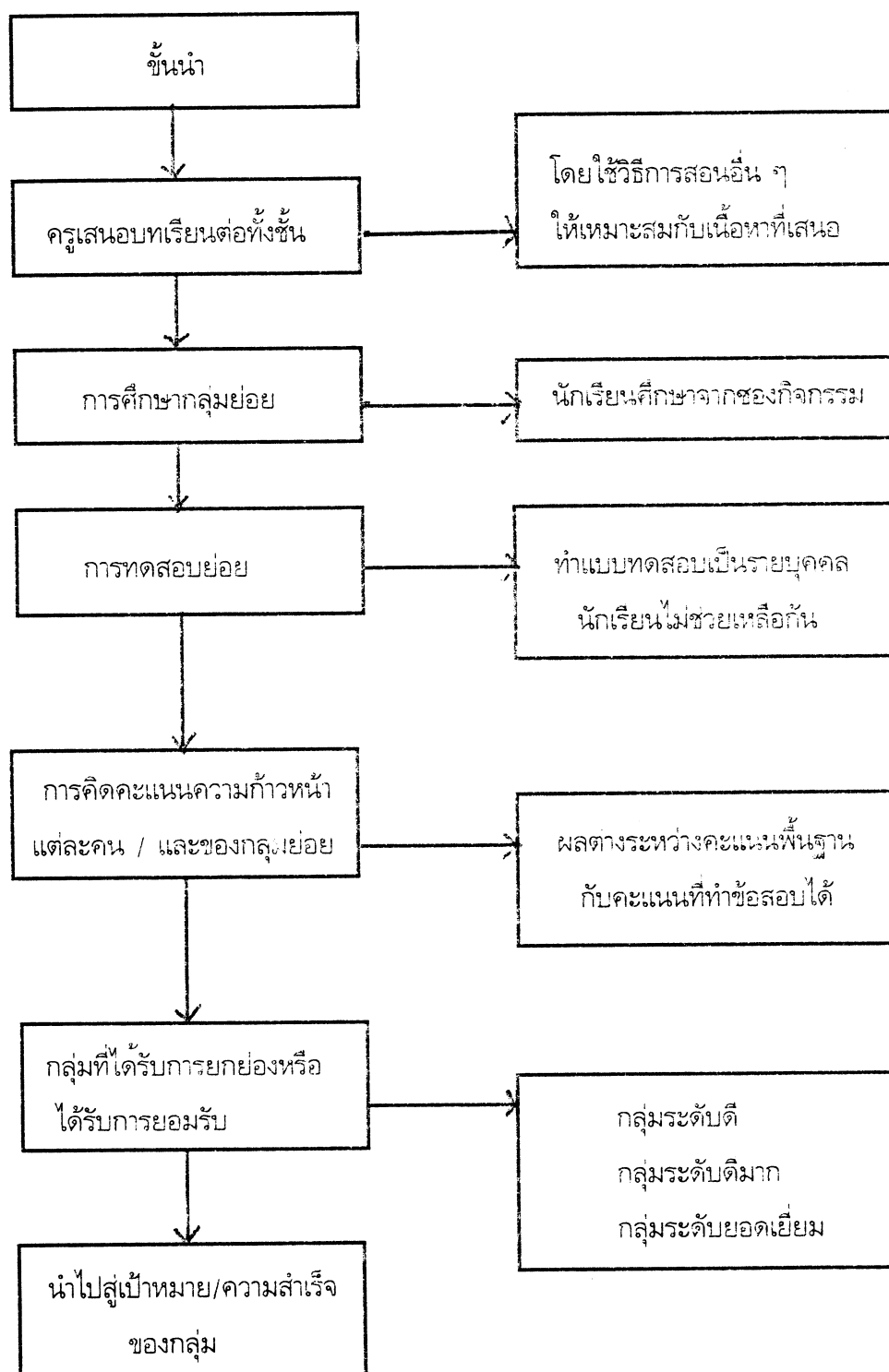
คะแนนจากการทดสอบ	คะแนนความก้าวหน้า (Improvement Point)
- ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนฐานเกิน 10 คะแนน	0
- ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนฐาน 1-10 คะแนน	5
- ได้คะแนนเท่ากับคะแนนฐาน	10
- ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนฐาน 1-10 คะแนน	15
- ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนฐานมากกว่า 10 คะแนน	20

รวมคะแนนความก้าวหน้าของสมาชิกแต่ละคนแล้วนำคะแนนนั้นมารวมกันทั้งกลุ่ม จากนั้นหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่ม และกลุ่มที่จะได้รับการยกย่องหรือได้รับรางวัลจะต้องมีคะแนนตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงเกณฑ์กำหนดทีมที่ได้รับการยกย่อง

คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม	อยู่ในระดับ
30 - 39 คะแนน	เก่ง
40 - 49 คะแนน	เก่งมาก
50 คะแนนขึ้นไป	ยอดเยี่ยม

- * **หมายเหตุ** การเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ แบบ STAD จะมีการเปลี่ยนกลุ่มหรือจัดกลุ่มใหม่เมื่อทำการสอนไปได้ประมาณ 5-6 สัปดาห์ ซึ่งเป็นการให้นักเรียนได้ร่วมมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ กับเพื่อนในชั้นได้ครบทั้งชั้น

ภาพที่ 6 แสดงการสรุปรูปแบบการสอนโดยการร่วมมือกันเรียนรู้ ตามวิธีของ STAD

สำหรับรูปแบบการเรียนรู้ STAD นี้ เทียน ทองแก้ว (2536) ได้กล่าวถึงในเรื่อง การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้รวมกลุ่ม (Cooperative Learning) เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการสอนไว้ว่า

แนวคิดการเรียนรู้รวมกลุ่ม (Cooperative Learning) กำลังแพร่หลายและได้ ได้รับความนิยมจากครูในโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง ในยุโรปและอเมริกาได้เห็นได้จากมีผลงานการศึกษาค้นคว้าวิจัยหลายเรื่องออกมาตีพิมพ์ เผยแพร่ นักทฤษฎีและนักศึกษาที่เป็นผู้นำแนวคิดนี้ คือ โรเบิร์ต อี สลาบิน (Robert E. Slavin) มีสาระสำคัญคือ ในการสอนจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 4 คน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน และสนับสนุนช่วยเหลือกัน จนบรรลุตามเป้าหมาย (Slavin, 1983)

การประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนรู้รวมกลุ่ม

ในการประยุกต์ใช้แนวคิดของการเรียนรู้รวมกลุ่ม ครูจะต้องเข้าใจแนวคิดหลักของ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวมกลุ่มเสียก่อน แล้วพิจารณาสภาพการเรียนการสอน ในปัจจุบันคัดเลือกจุดเด่นของวิธีสอนไปใช้ ให้สอดคล้องกับธรรมชาติทางจิตวิทยาของ ผู้เรียน สิ่งแวดล้อม และพื้นฐานทางวัฒนธรรมของผู้เรียนและชุมชน ที่สำคัญครูมี ความสนใจและกระตือรือร้นในการทดลองเทคนิควิธีสอนแบบใหม่ๆ

จากแนวคิดหลักในการสอนแบบนี้ ครูต้องมีทักษะในการสอนคือ ต้องรู้จักวางแผนการสอนและรู้จักเลือกใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียนทุกคน การเรียนรู้รวมกลุ่มจึงต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ครูที่จะสอนตามแนวคิดการเรียนรู้รวมกลุ่ม จึงต้องเตรียมการดังนี้

1. จัดทำบทเรียนให้อยู่ในรูปแบบของโครงสร้างของการเรียนรู้รวมกลุ่ม
2. ทดลองใช้การเรียนรู้แบบรวมกลุ่มผสมผสานกับการเรียนตามปกติ อย่างน้อย ร้อยละ 60 ของเวลาในการสอน
3. อธิบายให้ครูคนอื่นทราบได้อย่างแจ่มแจ้งว่า ทำไมจึงเลือกใช้วิธีสอนแบบนี้ เข้าใจธรรมชาติของการเรียนรู้รวมกลุ่ม และแนะแนวทางให้คนอื่นสามารถใช้การเรียนรู้รวม กลุ่มได้
4. มีโอกาสแนะแนวเชิญชวนเพื่อนอาจารย์ให้ร่วมทดลองการสอนแบบนี้ จะได้มี เพื่อนร่วมคิด ร่วมทดลอง ร่วมประเมินผล จะทำให้แนวคิดนี้กว้างขวางออกไป

ครูต้องได้รับการศึกษาและฝึกอบรมให้เข้าใจในการสอนแบบรวมกลุ่ม สามารถสร้างบทเรียนแบบการเรียนรู้รวมกลุ่ม และมีเจตคติ ดังนี้

1. มองว่าการพึ่งพาอาศัยกันเป็นเรื่องจำเป็นในสังคมปัจจุบัน นักเรียนต้องได้รับการฝึกการอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน เพื่อเตรียมการอยู่ร่วมกันในสังคมอนาคต
 2. สนับสนุนให้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล สนับสนุนความสำเร็จร่วมกัน การเข้าใจการเสริมความสำเร็จของแต่ละคน จะทำให้ผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น นักเรียนที่ชอบทำงานคนเดียวได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับคนอื่น ในการตอบแทนการทำงานจะพิจารณารางวัลให้ แต่ไม่พิจารณาให้เป็นรายบุคคลจะให้การตอบแทนความดีเป็นกลุ่ม
 3. ความรับผิดชอบของนักเรียนแต่ละคน จะช่วยให้การทำงานกลุ่มแข็งแกร่งขึ้น เพราะนักเรียนแต่ละคนจะได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานของตน เมื่อรวมงานทุกคนก็จะเป็นงานของกลุ่ม การทำงานของนักเรียนแต่ละคนจะมีการตรวจสอบและนำผลการทำงานเสนอในกลุ่ม กลุ่มจะทำหน้าที่ช่วยเหลือ คือ ใครอ่อนด้นใด คนที่เก่งจะเข้าช่วยเหลือ แต่นักเรียนทุกคนต้องตระหนักว่าจะไม่มีใครช่วยเหลือใครได้มากนักในการทำงาน ทุกคนจึงต้องช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญ
 4. ทักษะทางสังคม กิจกรรมการช่วยเหลือและร่วมมือกันทางสังคม จะสำเร็จได้ ต้องอาศัยทักษะระหว่างบุคคล และการทำงานรวมกลุ่ม ซึ่งเรียกรวมๆ ว่า ทักษะทางสังคม คือความสามารถที่จะทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข ครูจึงต้องกระตุ้นให้นักเรียนใช้ทักษะทางสังคมได้แก่ การสร้างสถานะผู้นำ การตัดสินใจ การสร้างความไว้วางใจ การติดต่อสื่อสาร การแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน
 5. การทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นการปฏิบัติงานร่วมกัน ครูจึงต้องสร้างความมั่นใจว่าทุกคนในกลุ่มจะมีผลสัมฤทธิ์ได้ตามเป้าหมายและคงสภาพการทำงานร่วมกันนั้น จะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองในการช่วยเหลือให้กลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลง หรือคงสภาพกลุ่มไว้ ครูจึงต้องกระตุ้นเตือนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน แต่ก็เปิดโอกาสให้แต่ละคนได้ทำงานของตนเองอย่างเต็มที่ จนนักเรียนเกิดความมั่นใจว่า เขามีเป้าหมายชัดเจนและเข้าใจตรงกันในงานที่ทำ
- กระบวนการที่จะประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้รวมกลุ่มไปสู่ความสำเร็จ

ในการประยุกต์แนวคิดการเรียนรู้รวมกลุ่มไปใช้ มีแนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. การกำหนดรายวิชาและบทเรียนให้อยู่ในรูปแบบของการเรียนรวมกลุ่ม รูปแบบการเรียนรวมกลุ่มที่นิยมใช้ถือว่าเป็นรูปแบบที่ง่าย เรียกว่า STAD (Student Teams-Achievement Division)

รูปแบบการเรียนแบบ STAD ประกอบด้วย การนำเสนอข้อมูล การทำงานร่วมกัน การทดสอบ การปรับปรุงคะแนน และการตัดสินผลงานของกลุ่ม

การนำเสนอข้อมูล ครูจะเป็นผู้นำเสนอข้อมูล อาจเป็นการใช้เอกสาร หรือการบรรยาย เพื่อให้นักเรียนได้เกิดความสนใจเรื่องที่เรียน และเห็นแนวทางที่จะทำกิจกรรมกลุ่มต่อไป

การทำงานกลุ่ม นักเรียนจะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มหนึ่งมี 4 คน ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์และเพศคละกัน หน้าที่สำคัญของกลุ่ม คือ การช่วยเหลือกัน เรียนร่วมกัน อภิปรายปัญหาาร่วมกัน รวมทั้งการตรวจสอบคำตอบ การแก้ไขคำตอบ หัวใจสำคัญอยู่ที่สมาชิกแต่ละคน ทุกคนจึงต้องทำให้ดีที่สุด สมาชิกเรียนรู้ ให้กำลังใจ และเข้าใจร่วมกัน

การทดสอบ เมื่อครูสอนไปประมาณ 1-2 ครั้ง นักเรียนทุกคนจะเข้าทำการทดสอบในสาระที่เรียน ต่างคนต่างสอบ จะช่วยเหลือกันไม่ได้

การปรับปรุงคะแนน จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ จึงให้นักเรียนสามารถปรับปรุงคะแนนของตนเองได้สูงขึ้น

การตัดสินผลงานของกลุ่ม จะพิจารณาผลรวมของการปรับปรุงคะแนนของสมาชิกในกลุ่ม กำหนดระดับผลความสำเร็จตามคะแนนที่ได้ของกลุ่ม อาจเป็นคำชมเชย ประกาศนียบัตร รางวัล เป็นต้น

2. การจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม มีวิธีในการจัดกลุ่ม ตามหลักการคือในแต่ละกลุ่ม นักเรียนจะมีความสามารถและสภาพใกล้เคียงกัน คือคละกัน มีทั้งนักเรียนเก่ง ปานกลาง อ่อน ซึ่งมีวิธีการจัดกลุ่มดังนี้

สมมติว่า ในชั้นเรียนหนึ่งมีนักเรียน 34 คน ต้องการจัดกลุ่ม ๆ ละ 4 คน จึงสามารถจัดได้ 8 กลุ่ม มีขั้นตอนคือ

จัดเรียงตามลำดับความสามารถของนักเรียน จากผลสัมฤทธิ์สูงไปหาต่ำ ดังตาราง

ตารางที่ 5 แสดงการจัดกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 4 คน จำนวน 8 กลุ่ม

ลำดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน	ชื่อกลุ่ม
1	ก
2	ข
3	ค
4	ง
5	จ
6	ฉ
7	ช
8	ซ
9	ฐ
10	ฑ
11	ฒ
12	ณ
13	ด
14	ค
15	ข
16	ก
17	๙
18	๙
19	ก
20	ข
21	ค
22	ง
23	จ
24	ฉ
25	ช
26	ซ

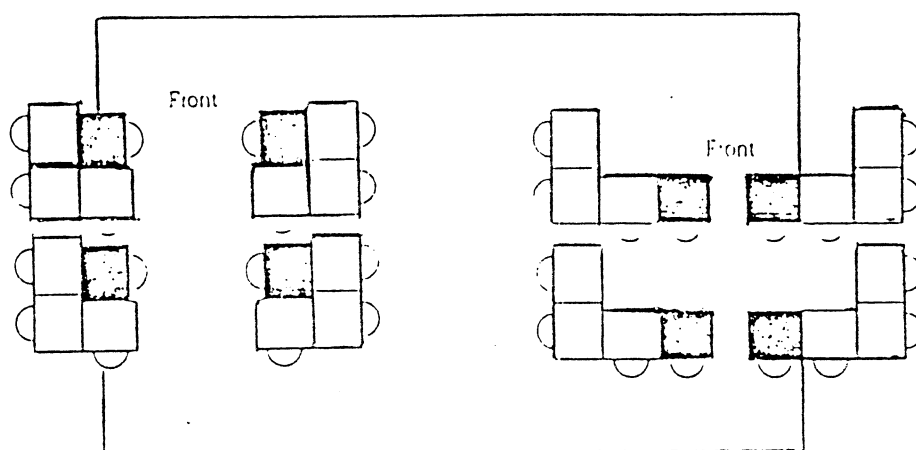
ตารางที่ 5 แสดงการจัดกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 4 คน จำนวน 8 กลุ่ม (ต่อ)

ลำดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน	ชื่อกลุ่ม
27	ช
28	ช
29	ฉ
30	จ
31	ง
32	ค
33	ข
34	ก

ผลการจัดกลุ่มจะได้ดังนี้

กลุ่ม ก	ได้แก่นักเรียนคนที่	1	16	19	และ	34	หมายเหตุ
ข	"	"	2	15	20	และ	33 คนที่ 17 และ 18
ค	"	"	3	14	21	และ	32 อาจจัดเพิ่มอยู่ในกลุ่ม
ง	"	"	4	13	22	และ	31 ใดกลุ่มหนึ่ง
จ	"	"	5	12	23	และ	30
ฉ	"	"	6	11	24	และ	29
ช	"	"	7	10	25	และ	28
ช	"	"	8	9	26	และ	27

3. การจัดโต๊ะเรียน ในการสอนแบบนี้มีแนวทางในการจัดโต๊ะเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

ภาพที่ 7 แสดงรูปแบบการจัดโต๊ะเรียนแบบการเรียนรู้ร่วมกลุ่ม

ที่มา : MAACIE Cooperative News. 3 (3) (February 1990) : 5

4. การดำเนินการสอน ใช้แนวทางและขั้นตอนตามที่กล่าวไว้ในข้อ 1 ซึ่งจะแบ่งออกเป็นขั้นตอนง่าย ๆ 6 ขั้นตอน

4.1 บอกเป้าหมายและแนวทางการเรียน เป็นการจูงใจให้นักเรียนสนใจเรียน ได้แก่การบอกจุดประสงค์การเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้ นั้น อาจใช้วิธีการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้บนกระดานดำแล้วทบทวนความรู้เดิม หรือเสนอปัญหาที่จะเชื่อมโยงมาสู่การเรียนรู้เรื่องใหม่ตามจุดประสงค์การเรียนรู้

4.2 การนำเสนอข้อมูลใหม่ที่จะสอน วิธีการอาจใช้การบรรยาย นำ ให้อ่านสื่อการสอนประกอบ เพื่อนำเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม

4.3 แบ่งกลุ่มนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามที่ได้จัดเตรียมไว้แล้วตามแนวทางที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แล้วเริ่มการเรียนรู้ในกลุ่มย่อยดังนี้

4.3.1 เขียนขั้นตอนการทำงาน หรือศึกษาบนกระดานดำ หรือแผนภูมิ เช่น

4.3.1.1 นักเรียนนั่งประจำที่

4.3.1.2 นักเรียนส่งตัวแทนมารับเอกสารที่โต๊ะครู

4.3.1.3 นักเรียนอ่านคำชี้แจง 10 นาที

4.3.1.4 เมื่อครูให้สัญญาณ ให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม

4.3.1.5 เมื่อหมดเวลา ให้กลุ่มนำเสนอผลงาน และเสนอผลงาน

4.3.2 บอกขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ชัดเจน อาจทดสอบความเข้าใจ โดยให้

นักเรียน 2-3 คน ทบทวนคำสั่ง

4.3.3 ให้นักเรียนตั้งชื่อกลุ่ม ครูกำหนดสถานที่กลุ่ม และวิธีการทำงานกลุ่มให้ชัดเจน

4.4 การช่วยเหลือนักเรียนทำงานกลุ่ม โดยแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกลุ่ม จะเปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานของตนเองอย่างเต็มที่ และเป็นอิสระ ครูจะเข้าไปช่วยเหลือน้อยที่สุด สิ่งที่ครูจะช่วยเหลือจะเป็นการให้ข้อเสนอแนะ หรือให้แนวทางการแสวงหาความรู้

4.5 การทดสอบย่อย และการนำผลงานไปตัดสินกลุ่ม Slavin, ได้ให้แนวทางในการประเมินผลกลุ่ม ประกอบด้วย การกำหนดคะแนนพื้นฐาน การทดสอบย่อย การปรับปรุงคะแนนและการตัดสินประเมินผลกลุ่ม ดังนี้

4.5.1 การกำหนดคะแนนพื้นฐาน คะแนนพื้นฐานเป็นคะแนนเฉลี่ย ซึ่งได้จากการทดสอบย่อย 3 ครั้ง หรือมากกว่า หรือจะใช้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในปีที่แล้วก็ได้

ตัวอย่าง ผลการทดสอบย่อยของสมจิต	ครั้งที่ 1	ได้คะแนน	80
	ครั้งที่ 2	ได้คะแนน	74
	ครั้งที่ 3	ได้คะแนน	80
	รวมคะแนน		234
	คะแนนเฉลี่ย	$234 \div 3 = 78$	

ดังนั้น คะแนนพื้นฐานของสมจิตในชั้น คือ 78 หรือตัวอย่างการใช้ผลการเรียนปีที่แล้ว อาจพิจารณาได้ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงการคิดคะแนนพื้นฐาน

ผลการเรียนปีที่แล้ว	คะแนนพื้นฐาน
ก	90
ก- . ข+	85
ข	80
ข- . ค+	75
ค	70
ค- . ง+	65
ง	60
จ	55

4.5.2 การทดสอบย่อยเป็นการทดสอบย่อยที่ครูจัดตามใบงานหรือกิจกรรมที่นักเรียนทำ

4.5.3 การหาคะแนนปรับปรุง โดยวิธีการเปรียบเทียบคะแนนย่อยกับคะแนนพื้นฐานเพื่อหาความแตกต่าง และปรับเป็นค่าคะแนนปรับปรุง ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงการคิดคะแนนปรับปรุง

คะแนนสอบย่อย	คะแนนปรับปรุง
คะแนนต่ำกว่าคะแนนพื้นฐาน มากกว่า 10 คะแนน	0
คะแนนต่ำกว่าคะแนนพื้นฐาน 1-10 คะแนน	10
คะแนนสูงกว่าคะแนนพื้นฐาน ย่อย 1-10 คะแนน	20
คะแนนมากกว่า 10 คะแนนเหนือ คะแนนพื้นฐาน	30

นำคะแนนพื้นฐาน คะแนนสอบย่อย และคะแนนปรับปรุง มาใส่ตาราง

ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเพื่อหาคะแนนปรับปรุง

	วันที่..... เรื่อง.....		
ชื่อนักเรียน	คะแนน พื้นฐาน	คะแนนสอบ ย่อย	คะแนน ปรับปรุง
ด.ช. สมจิต	90	102	30
ด.ช. สมใจ	90	105	30
ด.ช. สมสุข	90	82	10
ด.ช. สมหวัง	85	74	0
ด.ช. สมนึก	85	98	30
ด.ช. สมดี	60	62	20
ด.ช. สมบัติ	75	79	20

4.5.3 หาคะแนนกลุ่ม โดยนำคะแนนปรับปรุงของสมาชิกมาใส่ในตาราง เพื่อตัดสินกลุ่ม ในการตัดสินกลุ่ม จะใช้เกณฑ์ในการตัดสินกลุ่ม ดังตาราง

ตารางที่ 9 แสดงเกณฑ์การตัดสินกลุ่ม

เกณฑ์	รางวัล
15	ดี
20	ดีมาก
25	ยอดเยี่ยม

จากเกณฑ์การตัดสินกลุ่มข้างต้น กำหนดระดับผลงานของกลุ่มดังนี้

ตารางที่ 10 แสดงการตัดสินระดับผลงานของกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม ดรีมทีม							
สมาชิก	1	2	3	4	5	6	7
สมดี	20						
สมบัติ	20						
สมนึก	30						
สมใจ	30						
รวม	100						
ค่าเฉลี่ย	25						
รางวัล	ทีม ยอดเยี่ยม						

จากตาราง 10 ดริมทีมเป็นกลุ่มที่จะได้รับรางวัลเป็นทีมยอดเยี่ยม ในกลุ่มนี้เมื่อทำกิจกรรมร่วมกัน 5 หรือ 6 สัปดาห์ ครูอาจปรับเปลี่ยนกลุ่มใหม่ ซึ่งอาจทำให้กลุ่มที่มีคะแนนของกลุ่มต่ำ ได้มีโอกาสในการปรับปรุงคะแนน

การประยุกต์รูปแบบการเรียนรู้ร่วมกลุ่ม เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการสอน ที่ต้องการเน้นการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนตามความสามารถ จากการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม เป็นรูปแบบที่จำลองการอยู่ร่วมกันในสังคมมาสู่ห้องเรียน นักเรียนจะได้ฝึกกิจกรรมการอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ที่คำนึงถึงความสำเร็จของกลุ่มเป็นสำคัญ

ในการประยุกต์ใช้วิธีสอนไม่ว่าจะเป็นวิธีใดก็ตาม จะเกิดผลดีหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ นอกจากปัจจัยที่เป็นตัวครูผู้สอนที่ต้องมีความเข้าใจในธรรมชาติของวิธีสอน หลักการ เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนแล้ว ปัจจัยแวดล้อมได้แก่ สภาพการบริหารของโรงเรียน ผู้บริหารเอาใจใส่สนับสนุนความคิดริเริ่มของครู มีเพื่อนร่วมงานที่สนใจร่วมกิจกรรมด้วย เป็นเพื่อนร่วมคิดร่วมดำเนินงานและร่วมช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สิ่งเหล่านี้จะเป็นการเสริมความก้าวหน้าซึ่งกันและกัน ผู้บริหารได้รับความภูมิใจที่มีส่วนร่วมในความสำเร็จของครู เพื่อนครูได้รับความรู้ความมั่นใจ เกิดความรักในวิชาชีพครู ผลเหล่านี้ก็จะได้แก่นักเรียนที่เป็นผลบันปลาย จึงนับว่าเป็นความสำเร็จร่วมกัน

TGT : Team – Games – Tournament

TGT มีลักษณะใกล้เคียงกับ STAD แตกต่างกันว่า TGT จะไม่มีการทดสอบ แต่จะใช้วิธีการเล่นเกมการแข่งขันตอบปัญหาแทน TGT ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 4 ประการคือ

1. การนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น
2. การเรียนกลุ่มย่อย
3. การเล่นเกมแข่งขันตอบปัญหา
4. การยกย่องทีมที่ประสบผลสำเร็จ

1. การนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น

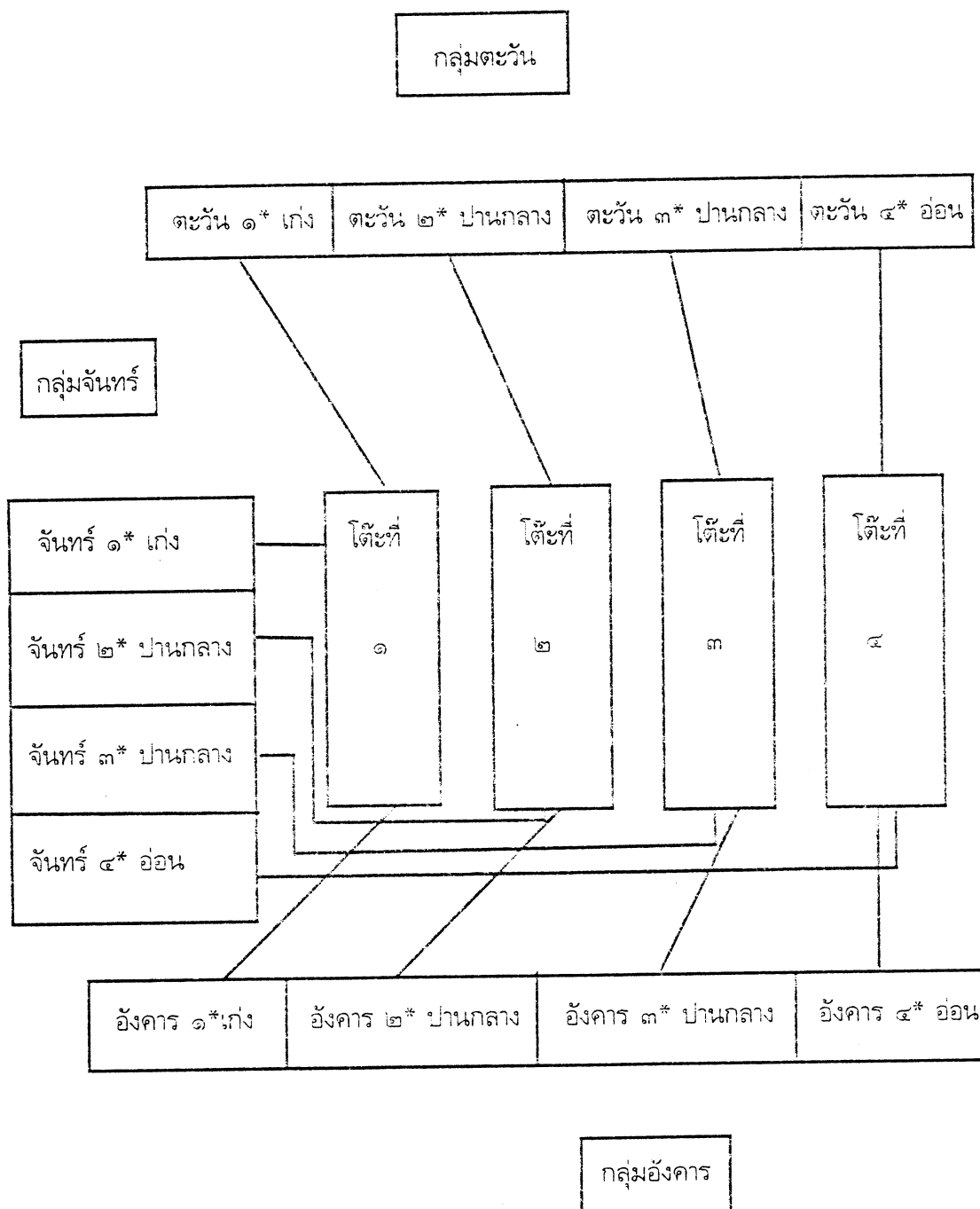
มีลักษณะเช่นเดียวกับ STAD ครูจะทำการเสนอเนื้อหาในบทเรียน โดยใช้เทคนิควิธีนำเสนอที่เหมาะสม

2. การเรียนกลุ่มย่อย

มีลักษณะเช่นเดียวกัน STAD ครูควรกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนทราบว่าการของกลุ่มจะเดินได้ดีก็ต่อเมื่อสมาชิกในกลุ่มส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

3. การเล่นเกมแข่งขันตอบปัญหา

เกมเป็นการแข่งขันตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาของบทเรียนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจในบทเรียน เกมประกอบด้วยผู้เล่น 4 คน ซึ่งแต่ละคนจะเป็นตัวแทนของกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่ม การกำหนดนักเรียนเข้ากลุ่มเล่นเกมจะยึดหลักนักเรียนที่มีความสามารถทัดเทียมกันแข่งขันกัน กล่าวคือ นักเรียนเก่งของแต่ละกลุ่มแข่งขันกัน นักเรียนปานกลางแข่งขันกัน และนักเรียนอ่อนแข่งขันกันดังแผนภาพ การที่นักเรียนที่มีความสามารถทัดเทียมกันจากแต่ละกลุ่มมาทำการแข่งขันกันเพื่อให้นักเรียนแข่งขันกับตนเอง และนักเรียนแต่ละคนมีโอกาสได้ช่วยเหลือกลุ่มประสบผลสำเร็จเท่าเทียมกัน ถ้านักเรียนแต่ละคนเตรียมตัวให้ดีที่สุด การแข่งขันเกมจะกระทำประมาณสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง หลังจากแข่งขันเกมไปแล้ว สัปดาห์ต่อไปนักเรียนอาจจะถูกเปลี่ยนไปแข่งขันกับโต๊ะที่มีเกมอื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลการแข่งขันของสัปดาห์ก่อนว่า ผลการแข่งขันนั้นนักเรียนอยู่ในตำแหน่งใด ถ้าได้ตำแหน่งที่ 1 อาจถูกเลื่อนไปแข่งขันในโต๊ะที่มีเกมยากขึ้นกว่าเดิม เช่น ย้ายจากโต๊ะเกมที่ 4 ไปโต๊ะเกมที่ 3 เป็นต้น และเช่นกันถ้าได้ตำแหน่งสุดท้ายก็อาจถูกเลื่อนลงไปแข่งขันในโต๊ะที่มีเกมง่ายลง เช่น ย้ายลงจากโต๊ะที่ 1 ไปโต๊ะที่ 2 เป็นต้น

ภาพที่ ๘ แสดงรูปแบบของการส่งตัวแทนเข้าแข่งขัน

4. การยกย่องทีมที่ประสบผลสำเร็จ

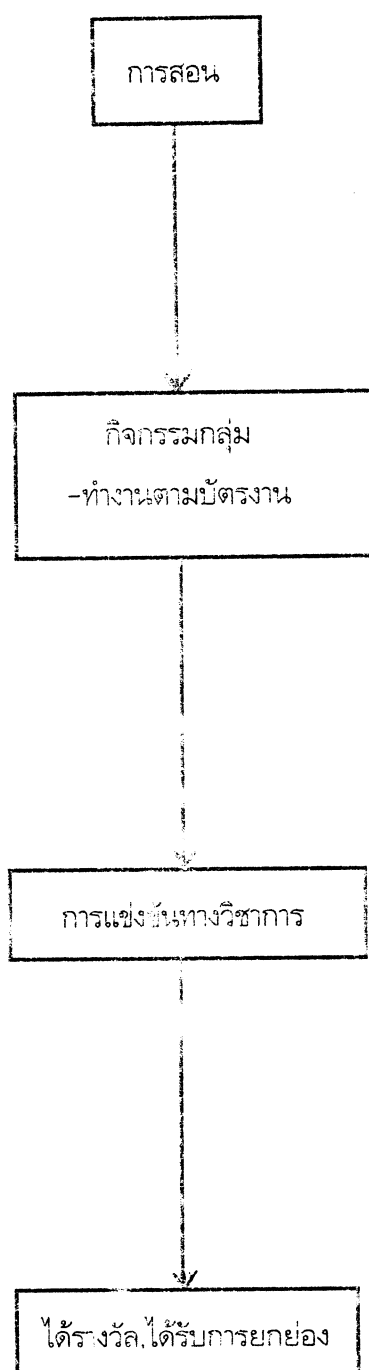
ทีมที่คะแนนรวมถึงเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับรางวัลหรือได้รับการยกย่อง ซึ่งเกณฑ์ที่กำหนดจะใช้เกณฑ์เดียวกันกับ STAD

ตัวอย่างแบบบันทึกคะแนนของทีมและการคิดคำนวณคะแนนของทีม

ชื่อทีม.....

ตารางที่ 11 แสดงตัวอย่างแบบบันทึกคะแนน

สมาชิก	สัปดาห์ที่ 1 1	สัปดาห์ที่ 2 2	สัปดาห์ที่ 3 3	สัปดาห์ที่ 4 4
กุหลาบ	60	20	20	40
ดาวเรือง	40	40	20	80
ไฟโรจน์	50	20	40	60
สุรพงษ์	60	60	20	20
คะแนนรวม	210	140	100	180
คะแนนเฉลี่ย	52	35	25	45
รางวัลของทีม	ทีมยอดเยี่ยม	เก่ง	-	ทีมเก่งมาก

ภาพที่ 9 แสดงสรุปกลวิธีการสอนแบบ TGT

TAI : Team Assisted Individualization

สลัดดา ลอยฟ้า (2536) ได้กล่าวถึง TAI ไว้ว่า เป็นรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ในลักษณะของการผนวกแนวคิดของการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ กับการสอนรายบุคคล (Individualization instruction) โดยมุ่งตอบสนองต่อลักษณะและความต้องการที่แตกต่างกันของนักเรียน TAI ได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้หลักการของการร่วมมือกันเรียนรู้มาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนรายบุคคล การนำ TAI ไปใช้จะต้องยึดหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

1. ครูต้องลดบทบาทลงในด้านการจัดการและการตรวจผลงานของนักเรียน
2. ครูต้องใช้เวลาอย่างน้อยครึ่งหนึ่งในการสอนกลุ่มเล็กในแต่ละบทเรียน
3. การจัดระบบการเรียนการสอนจะต้องง่ายไม่ซับซ้อน เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถดำเนินการแทนครูได้
4. เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ จะต้องอยู่ในลักษณะที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้อยากเรียน และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างถูกต้องและรวดเร็ว
5. ควรตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียนก่อนเริ่มการเรียนการสอน เพื่อที่นักเรียนจะได้ไม่ต้องเสียเวลาเรียนเนื้อหาที่ตนรู้แล้ว หรือเพื่อป้องกันปัญหาที่นักเรียนจะต้องเรียนเนื้อหาที่ยากเกินไป การตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียนจะทำให้ครูทราบระดับความสามารถของนักเรียน และจะได้จัดบทเรียนที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล
6. นักเรียนจะต้องสามารถตรวจผลงานเพื่อนในกลุ่มได้ทุกคน
7. รูปแบบการสอนจะต้องสร้างเงื่อนไขเพื่อพัฒนาเจตคติในทางบวกของนักเรียนต่อเพื่อนและการยอมรับคุณค่าซึ่งกันและกัน

รูปแบบของการสอนแบบ TAI

TAI ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อสอนในระดับ 3-6 และในปัจจุบัน TAI ก็ถูกประยุกต์ใช้ในการสอนระดับอุดมศึกษาแล้ว TAI มีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. กลุ่มย่อย
กลุ่มย่อยในการเรียน ประกอบด้วยนักเรียน 4-5 คน ที่ละความสามารถและเพศ การจัดนักเรียนเข้ากลุ่มมีวิธีการเช่นเดียวกับ STAD
2. การทดสอบจัดอันดับ
ก่อนเริ่มเรียนตามโปรแกรมของ TAI นักเรียนจะต้องได้รับการทดสอบความรู้ความเข้าใจเนื้อหาก่อนว่าอยู่ในระดับใด เพื่อผู้สอนจะได้กำหนดหน่วยการเรียนรู้ให้

เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละคน

3. เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้

หลังจากได้เรียนโมโนมิติหลักจากครูในการสอนกลุ่มเล็กแล้ว นักเรียนจะต้องศึกษาด้วยตนเองอีกครั้ง จากเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งได้จัดทำไว้สำหรับนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะประกอบด้วย เอกสารต่าง ๆ ดังนี้

3.1) บัตรเนื้อหา บัตรเนื้อหาจะประกอบด้วยเนื้อหาโดยสรุปของหน่วยการเรียนรู้ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวครูได้ทำการสอนแล้วในชั้นการสอนกลุ่มเล็ก การระบุทักษะที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้และฝึกฝน รวมทั้งบอกขั้นตอนหรือเทคนิควิธีที่สำคัญในการแก้ปัญหา

3.2) บัตรกิจกรรม ชุดของบัตรกิจกรรมจะประกอบด้วยบัตรกิจกรรม เพื่อฝึกทักษะย่อยหรือโมเนติย่อยต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะหรือโมเนติหลักที่ระบุไว้ในบัตรเนื้อหา โดยปกติหนึ่งบัตรจะฝึกทักษะหรือโมเนติย่อยเพียงอย่างเดียว ในแต่ละบัตรกิจกรรมจะประกอบด้วยคำถามหรือปัญหาที่จะให้นักเรียนฝึกตอบหรือแก้ปัญหา ประมาณ 16 ปัญหา โดยแบ่งออกเป็นชุด ชุดละประมาณ 4 ปัญหา แต่ละชุดจะคู่ขนานกัน

3.3) แบบทดสอบย่อย (Formative test) ประกอบด้วยแบบทดสอบที่ประเมินความรู้ความสามารถในโมเนติหรือทักษะที่ใช้ในหน่วยการเรียนรู้ โดยปกติทดสอบจะมี 2 ชุด คือ ฟอรัม A และฟอรัม B ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่คู่ขนานกัน แต่ละชุดจะมีข้อคำถามประมาณ 10 ข้อ

3.4) แบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยคำถามประมาณ 15 ข้อ

3.5) บัตรเฉลย ประกอบด้วย บัตรเฉลยประกอบบัตรกิจกรรมแต่ละบัตร บัตรเฉลย แบบทดสอบย่อยทั้ง 2 ชุด และบัตรเฉลยของแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้

4. การสอนกลุ่มเล็ก

ทุกชั่วโมงครูจะสอนบทเรียนของแต่ละหน่วยแก่นักเรียนในกลุ่ม ให้เข้าใจโมเนติและความสัมพันธ์ระหว่างโมเนติกับสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน ในขณะที่ครูสอนกลุ่มเล็กที่เรียนหน่วยเดียวกันอยู่นั้น นักเรียนที่เหลือก็จะทำงานหรือศึกษาเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ของตนไป

5. การเรียนในกลุ่มเล็ก

หลังจากได้เรียนจากครูแล้ว นักเรียนแต่ละคนจะเรียนจากเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ของตนในกลุ่มย่อยของตน ดังนี้

5.1 จับคู่กันหรือจับกลุ่ม 3 คน เพื่อตรวจผลงานให้กันและกัน

5.2 การศึกษาเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ของนักเรียนหากไม่เข้าใจอาจปรึกษาเพื่อนในกลุ่มได้

5.3 เมื่อศึกษาบัตรเนื้อหาแล้ว นักเรียนจะต้องทำงานตามบัตรกิจกรรม โดยทำทีละชุด ทำชุด 4 คำถามแรกก่อน แล้วให้เพื่อนตรวจให้ ถ้าทำถูก ก็จะได้ทำชุดคำถามที่ยากขึ้นต่อไป ถ้ายังไม่ถูกให้ศึกษาบัตรเนื้อหาใหม่ แล้วทำชุดคำถามนั้นอีกครั้ง เมื่อผ่านแล้วก็ทำชุดคำถามอื่น ๆ จนครบ

5.4 เมื่อทำงานตามบัตรกิจกรรมจบแล้ว นักเรียนจะต้องทำการทดสอบย่อย Form A ซึ่งมีคำถามทั้งหมด 10 ข้อ หากนักเรียนตอบถูก 8 ใน 10 ข้อจะได้ทำการทดสอบประจำหน่วยได้ แต่ถ้านักเรียนตอบถูกต่ำกว่า 8 ข้อ ครูจะต้องเรียกพบเพื่อช่วยแก้ไขปัญหานักเรียน แล้วทำการทดสอบซ้ำด้วยแบบทดสอบย่อย Form B

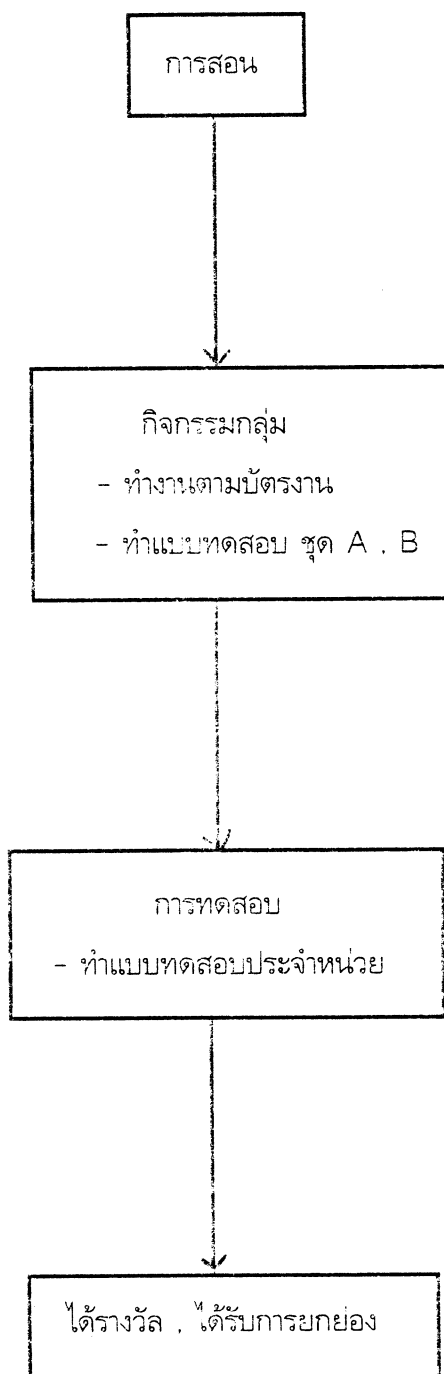
5.5 เมื่อนักเรียนสอบผ่านข้อสอบ Form A หรือ B แล้ว นักเรียนสามารถทำแบบทดสอบประจำหน่วยได้ ซึ่งถ้าทำถูกอย่างน้อย 12 ใน 15 ข้อ จะได้เลื่อนไปเรียนหน่วยต่อไปได้ แต่ถ้าได้ต่ำกว่า 12 ข้อ ครูจะต้องทำการสอนซ่อมเสริมต่อไป

6. คณะของทิมและทิมได้รับการยกย่อง

การคิดคะแนนของทิมกระทำทุกสัปดาห์ ซึ่งคิดคำนวณจาก จำนวนหน่วยการเรียนรู้ที่เรียนได้ของสมาชิกในกลุ่ม และคะแนนโดยเฉลี่ยที่สมาชิกทำได้จากแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ ครูและนักเรียนจะช่วยกันกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาว่าทิมใดจะได้รับการยกย่องว่าเป็น "ทิมยอดเยี่ยม" "ทิมเก่งมาก" หรือ "ทิมเก่ง"

7. การสอนทั้งชั้น

ประมาณทุก 3 สัปดาห์ ครูจะหยุดโปรแกรมการสอนรายบุคคลมาสอนรวมกันทั้งชั้น ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์ โดยจะสอนเทคนิคและทักษะการแก้ปัญหาที่จำเป็นที่สามารถเรียนรวมกันได้ทั้งชั้น

ภาพที่ 10 แสดงการสรุปกลวิธีการสอนแบบ TAI

CIRC : Cooperative Integrated Reading and Composition.

สุลัดดา ลอยฟ้า (2536) กล่าวถึง CIRC ไว้ว่า เป็นรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ ซึ่งออกแบบเพื่อการสอน อ่าน เขียน และการใช้ภาษาในระดับประถมศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาผลการเรียนรู้ ของนักเรียนให้สูงขึ้น หลักการของ CIRC จะคำนึงถึงการสอนกลุ่มเล็กที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน และขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญของการทำงานกลุ่มที่สมาชิกมีความแตกต่างกันในแง่ของความสามารถและลักษณะอื่น ๆ ด้วย

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของ CIRC

CIRC ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 3 ประการด้วยกันคือ กิจกรรมพื้นฐาน กิจกรรมการสอนจับใจความโดยตรง และกิจกรรมผสมผสานระหว่างการเขียนและการใช้ภาษา ในแต่ละกิจกรรมเหล่านี้นักเรียนจะเรียนและทำงานในกลุ่มย่อยของตน ในทุกกิจกรรมจะมีลำดับขั้นของการทำกิจกรรมคือ เริ่มด้วยครูเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น ผูกทักษะในกลุ่มย่อยและผูกทักษะรายบุคคล ลักษณะที่สำคัญของ CIRC มีดังนี้คือ

1. กลุ่มการอ่าน นักเรียนจะถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยตามระดับความสามารถในการอ่านประมาณ 2-3 กลุ่ม
2. กลุ่มย่อย ในแต่ละกลุ่มการอ่าน นักเรียนจะจับคู่กันจากนั้นแต่ละคู่จะถูกกำหนดให้เข้ากลุ่มย่อย กล่าวคือ สมาชิกในกลุ่มย่อยจะประกอบด้วยสมาชิกจากกลุ่มการอ่านกลุ่มละ 2 คน (ถ้ากลุ่มการอ่านมี 3 กลุ่ม กลุ่มย่อยจะมีสมาชิก 6 คน) กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ทำในกลุ่มย่อยมักจะถูกกำหนดให้เป็นคู่ ๆ ในขณะเดียวกันจะมี 1 คู่ ที่กำลังเรียนการอ่านจากครูในกลุ่มการอ่านของตน เวลาส่วนมากนักเรียนจะเรียนในกลุ่มย่อยกับคู่ของตนในขณะที่ครูสอนในกลุ่มอ่าน หรืออาจกำลังให้คำแนะนำแก่นักเรียนคนอื่นเป็นรายบุคคล คณะของทีมนักเรียนจะกำหนดจากคะแนนของการทดสอบย่อยทุกครั้งคะแนนจากงานเขียนซึ่งเป็นผลงานกลุ่มและคะแนนจากรายงานการอ่านหนังสือ คะแนนเหล่านี้จะมาคิดคำนวณเป็นคะแนนของทีม ทีมที่ได้คะแนน 95 % ในทุกกิจกรรมที่กำหนดให้จะถูกพิจารณาว่าเป็นทีม "ยอดเยี่ยม" 90 % เป็นทีม "เก่งมาก" และ 85 % เป็นทีม "เก่ง" และจะได้รับรางวัลตามที่กำหนดไว้ก่อนเริ่มเรียน
3. กิจกรรมพื้นฐาน ครูสอนนักเรียนในกลุ่มการอ่านแต่ละกลุ่มโดยกำหนดเรื่องหรือหนังสือให้อ่านและอภิปราย ตามความสามารถทางการอ่านของนักเรียนแต่ละกลุ่ม กิจกรรมดังกล่าวนี้จะกระทำทุกวัน วันละประมาณ 20 นาที ในการสอนครูจะกำหนดวัตถุประสงค์ของการอ่านแนะนำคำศัพท์ใหม่ ทบทวนคำศัพท์เดิม อภิปรายเกี่ยวกับเรื่อง ที่อ่าน การจัดกิจกรรมแต่ละขั้นตอนจะกระทำดังนี้ การแนะนำคำศัพท์ใหม่ จะจัด

กิจกรรมโดยการสาธิตความหมายของคำโดยนักเรียนแต่ละคน การอ่านออกเสียงคำศัพท์ซ้ำหลาย ๆ ครั้งจนคล่อง การอภิปรายเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่อ่านเน้นทักษะการทำนายหรือคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้า รวมทั้งการระบุปัญหาในเรื่อง หลังจากนั้นนักเรียนแต่ละคนจะได้รับชุดเอกสารประกอบซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่นักเรียนจะต้องทำในกลุ่มย่อยของตนตามลำพัง ดังนี้

3.1) กิจกรรมการอ่านกับเพื่อนคู่ทีม (Partner Reading) นักเรียนจะอ่านเรื่องที่กำหนดให้ในใจ หลังจากนั้นจะผลัดเปลี่ยนกันอ่านออกเสียงกับเพื่อนคู่ทีม ย่อหน้าต่อย่อหน้า คนที่ฟังจะต้องแก้ไขเมื่อเพื่อนอ่านผิดพลาด ครูคอยตรวจสอบการกระทำของนักเรียน โดยเดินไปมารอบ ๆ และฟังการอ่านของนักเรียน

3.2) กิจกรรมการฝึกไวยากรณ์ในเรื่องที่อ่านและการเขียนเรื่องสัมพันธ์กัน นักเรียนจะต้องตอบคำถามที่เตรียมไว้ในชุดประกอบการสอนที่ถามเกี่ยวกับไวยากรณ์ที่ปรากฏในเรื่องที่อ่านเมื่อนักเรียนอ่านเรื่องได้ครึ่งหนึ่งนักเรียนจะถูกสั่งให้หยุด แล้วให้ระบุลักษณะของตัวละครในเรื่องสถานที่และสภาพแวดล้อม และปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่อง รวมทั้งให้ทำนายว่า ปัญหาจะถูกแก้อย่างไร ในตอนสุดท้ายจะเป็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องทั้งหมด และให้นักเรียนเขียนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่อ่านประมาณ 2-3 ย่อหน้า เช่น อาจจะให้นักเรียนเขียนเรื่องคล้ายกัน แต่ในตอนจบแตกต่างกันออกไป เป็นต้น

3.3) กิจกรรมการอ่านออกเสียงคำศัพท์ คำศัพท์ใหม่หรือคำศัพท์ที่ยากในเรื่องจะถูกกำหนดไว้ นักเรียนจะต้องอ่านออกเสียงคำศัพท์เหล่านี้ให้ถูกต้องและรวดเร็ว โดยให้นักเรียนฝึกอ่านออกเสียงกับเพื่อนคู่ทีมโดยผลัดกันอ่านออกเสียงจนกระทั่งอ่านได้คล่องแคล่ว รวดเร็ว และถูกต้อง

3.4) กิจกรรมความเข้าใจความหมายของศัพท์ จากคำศัพท์ใหม่ทั้งหมดในเรื่องที่อ่าน นักเรียนจะต้องหาความหมายจากพจนานุกรมและแต่ละประโยคโดยใช้คำศัพท์ดังกล่าว

3.5) กิจกรรมเล่าเรื่อง หลังจากการอ่านเรื่องในกลุ่มการอ่านของตนแล้วในกลุ่มย่อย นักเรียนจะต้องกลับมาเล่าเรื่องย่อที่ตนได้อ่านให้เพื่อนคู่ทีมของตนฟังในกลุ่มย่อย

3.6) กิจกรรมการสะกดคำ ในกลุ่มย่อยนักเรียนจะทดสอบเพื่อนคู่ทีมของตนเกี่ยวกับการสะกดคำ โดยให้เขียนรายชื่อคำศัพท์ที่ยังสะกดไม่ได้ไว้ ทดสอบจนกระทั่งไม่มีรายชื่อคำที่สะกดไม่ได้เลย

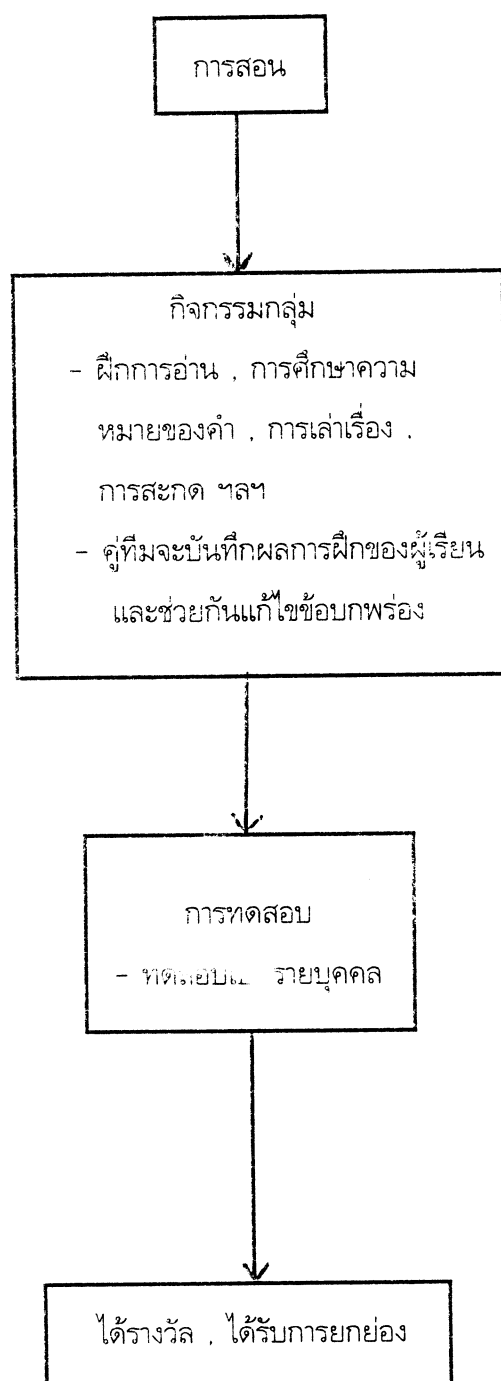
4. การตรวจสอบของเพื่อนคู่ทีม (Partner Checking) หลักจากที่นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในเอกสารประกอบแล้ว นักเรียนจะต้องให้เพื่อนคู่ทีมเซ็นชื่อกำกับไว้ในแต่ละกิจกรรมเพื่อแสดงว่าตนเองได้ทำกิจกรรมดังกล่าวครบถ้วน และบรรลุตามเกณฑ์ หรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้วในแต่ละวัน จำนวนกิจกรรมที่นักเรียนทำความสำเร็จครบถ้วนจะถูกระบุไว้ แต่อย่างไรก็ตามนักเรียนสามารถทำกิจกรรมตามความสามารถของตนเอง อาจจะทำการเสร็จก่อนกำหนด ใช้เวลาที่เหลืออ่านหนังสือตามความสนใจ

5. การทดสอบย่อย (Test) หลังจากเรียนไปได้ 3 คาบ นักเรียนจะต้องทำการทดสอบย่อยเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน โดยให้สร้างประโยคด้วยคำศัพท์ที่กำหนดให้ และอ่านออกเสียงคำศัพท์ดังกล่าวไม่อนุญาตให้เพื่อนในกลุ่มช่วยเหลือกันได้ คะแนนของการประเมินจากการเขียนเรื่องที่สัมพันธ์กันจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อคะแนนของทีมในแต่ละสัปดาห์

6. การสอนอ่านจับใจความโดยตรง ในแต่ละสัปดาห์ครูจะใช้เวลาหนึ่งวันสอนการอ่านจับใจความโดยตรงแก่นักเรียน โดยมุ่งพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียน เช่น บอกใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน ความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่อ่าน การสรุปอ้างอิงหลังจากสอนแต่ละบทเรียนจะมีกิจกรรมการอ่านจับใจความจากเอกสารประกอบ หรือโดยการเล่นเกมเป็นกลุ่มย่อยในชุดคำถามแรก หลังจากนั้นให้แต่ละคู่ตอบคำถามและอภิปรายในปัญหาของชุดที่ 2

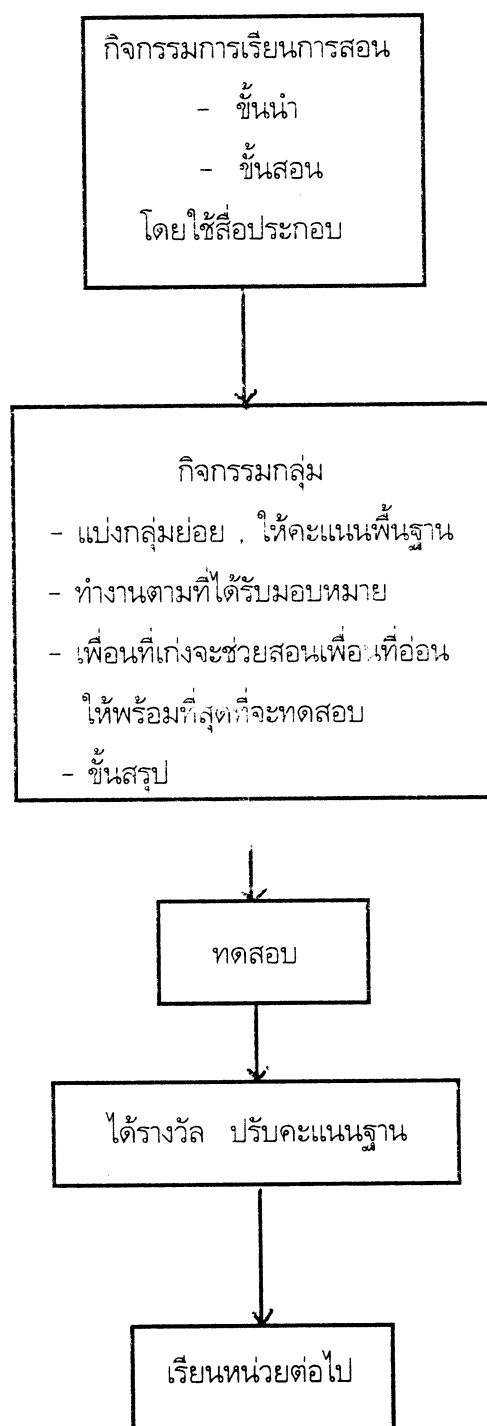
7. การผสมผสานระหว่างการใช้ภาษาและการเขียน ในช่วงเวลาที่ใช้ภาษานักเรียนจะทำงานในกลุ่มย่อย โดยใช้ทักษะในการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่กิจกรรมการเขียน เช่น นักเรียนจะเรียนคำขยายในบทเรียนการเขียนแบบบรรยาย หรือเรียนการใช้เครื่องหมายวรรคตอนในการเขียนเงื่อนไขในรูปแบบการสนทนาโต้ตอบกัน กิจกรรมการเขียนจะเป็นการพัฒนาการเขียนตามกระบวนการเขียนจากการวางกรอบแนวความคิด การวางโครงเรื่อง การปรับปรุง แก้ไขใหม่ การตรวจทาน ซึ่งแต่ละขั้นนักเรียนจะปรึกษาเพื่อนร่วมทีมในการปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจัดพิมพ์ผลงานในรูปแบบของกลุ่มย่อย

8. รายงานการอ่านหนังสือตามความสนใจ นักเรียนจะถูกกำหนดให้อ่านหนังสือจากรายชื่อหนังสือที่กำหนดให้อย่างน้อยวันละ 20 นาทีที่บ้าน ทุกครั้งผู้ปกครองจะต้องลงลายมือชื่อกำกับในแบบฟอร์มที่กำหนดทุกครั้งไว้เพื่อเป็นหลักฐานว่านักเรียนได้ปฏิบัติตามจริง

ภาพที่ 11 แสดงการสรุปกลวิธีการสอนแบบ CIRC

จากรูปแบบต่างๆ ของการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ที่กล่าวมาแล้ว พอจะสรุปเป็นขั้นตอนในการปฏิบัติจริงดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 แสดงรูปแบบการสอน Cooperative Learning

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2533) ได้ให้ข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับ การเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ ไว้ดังนี้

การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative learning) หมายถึง วิธีการที่ครูจัดนักเรียนให้เป็นกลุ่ม ๆ ละ ประมาณ 5-7 คน ในระดับประถมศึกษา นักเรียนทุกคนช่วยเหลือกันในการเรียน การเรียนแบบร่วมมือมีวิธีการจัดกลุ่มหลายรูปแบบ รูปแบบที่นิยมกันมากที่สุดคือแบบที่นักเรียน 5 คน ในกลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยเด็กเรียนเก่ง 1 คน เด็กอ่อน 1 คน และผลการเรียนขนาดปานกลาง 3 คน เด็กจะเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มในบางวิชาส่วนมากเป็นวิชาบังคับบางครั้งเด็กเก่งจะแยกออกไปเรียนหรือทำงานตามลำพัง บางครั้งจะไปเรียนร่วมกับเด็กเก่งด้วยกันเพื่อแข่งขันความเก่งกัน

การเรียนแบบร่วมมือได้รับการนำมาใช้ในสหรัฐอเมริกาว่า 15 ปีแล้ว ผู้ปกครองและครูอาจารย์บางคนก็ยังมีความสงสัยในผลของการเรียนแบบนี้ต่อเด็กเก่งและเด็กอ่อน ข้อสงสัยเหล่านี้ได้รับการอธิบายจากผลการวิจัย (Johnson and Johnson, 1992) ดังต่อไปนี้

1. เด็กเก่งได้รับผลดีหรือมีความรู้ดีเพิ่มมากขึ้น จากวิธีการเรียนแบบร่วมมือเพราะเด็กเก่งมีโอกาสนอภิปราย อธิบาย และสาธิตให้เพื่อนดู เด็กเก่งจึงมีโอกาสนับถือมาก จำได้มาก ได้ความคิดจากเพื่อนมาก จึงทำให้เกิดความคล่องในวิชาที่เรียนมากขึ้น
2. การเรียนแบบร่วมมือไม่ทำให้ความวิตกกังวลและการให้เหตุผลระดับสูงของเด็กเก่งลดลง เพราะวิธีสอนจะไม่เน้นการฝึกซ้ำแล้วซ้ำอีก เด็กมีเวลาในการเรียนหลักการ การคิดวิเคราะห์และการให้เหตุผลมากขึ้น การวิจัยพบว่าเด็กเก่งมักจะใช้วิธีการหรือยุทธวิธีในการแก้ปัญหาระดับสูง เมื่อเรียนแบบร่วมมือ แต่เมื่อเรียนกับเด็กเก่งด้วยกัน เด็กเก่งจะใช้ทั้งยุทธวิธีการแก้ปัญหาระดับสูงและระดับต่ำพอๆ กัน
3. เด็กเก่งจะเก่งทางวิชาการมากขึ้นเมื่อเรียนแบบร่วมมือ เพราะเด็กเก่งทราบว่าตนเองต้องอธิบายบทเรียนให้เพื่อนฟังจึงศึกษาอย่างถ่องแท้ เมื่ออธิบายบทเรียนหลายครั้งทำให้เข้าใจบทเรียนได้ดีกว่าเดิมรวมทั้งได้ตรวจงานของเพื่อนด้วย
4. เด็กอ่อนไม่ถ่วงการเรียนรู้ของเด็กเก่ง เพราะเด็กเรียนอ่อนทราบบทบาทว่าตนเองต้องรับฟังคำอธิบายจากเด็กเก่งจึงตั้งใจฟัง และเด็กเก่งเป็นผู้อธิบายจึงไม่มีอะไรมาถ่วงความก้าวหน้าทางวิชาการซึ่งกันและกัน
5. ถ้าเด็กเก่งเรียนในกลุ่มกับเด็กเก่งด้วยกัน ผลการเรียนจะดีกว่าการเรียนแบบร่วมมือหรือไม่ ? คำตอบก็คือคงจะไม่ใช่เช่นนั้น เพราะเหตุผล 4 ประการ คือ

(1) เด็กเก่งเรียนกับเด็กเก่ง แทบจะไม่มีใครอธิบายอะไรให้ใครฟัง (2) คงไม่มีใครคิดว่าตนจะต้องอธิบายบทเรียนให้คนอื่นฟัง (3) เรียนเพื่ออธิบายให้คนอื่นฟังกับเรียนเพื่อตอบข้อสอบมีความละเอียดและลึกซึ้งต่างกันและ (4) การวิจัยของนักวิจัยหลายคนพบว่าเด็กเก่งจะมีผลการเรียนสูงขึ้น ถ้าหากเรียนแบบร่วมมือ แทนที่จะเป็นเรียนเฉพาะกลุ่มเด็กเก่งด้วยกัน

6. เด็กเก่งมีเวลาศึกษาค้นคว้าน้อยลง ข้อนี้ถูกต้องเพราะเด็กเก่งต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งดูแลเพื่อน ๆ ในกลุ่ม จึงมีเวลาเป็นของตนเองน้อยลง ดังนั้นความรู้กว้างขวางอาจจะลดลงบ้างแต่ความรู้ในทางลึกจะเพิ่มขึ้นเมื่อเรียนแบบร่วมมือ แต่ก็มีทางแก้ไขได้

7. เด็กเก่งมีปัญหาทางสังคมหรือไม่? บางครั้งเด็กที่เรียนเก่งอาจจะทำผลการเรียนไม่ดีเพราะกลัวเพื่อนจะทอดทิ้ง หวาดเป็นพวกท่อนหงส์ ไม่เอาเพื่อนเอาฝูงแต่วิธีการเรียนแบบร่วมมือไม่เป็นเช่นนั้น เด็กอื่นๆ ต้องพึ่งเด็กเก่งยอมรับความช่วยเหลือและยกย่องคนเก่งในกลุ่มและผลการสอบมีการคิดคะแนนของกลุ่มด้วย จึงทำให้เรามองเห็นว่าเด็กเก่งเป็นความหวังของพวกเขา

8. การเรียนแบบร่วมมือช่วยส่งเสริมทักษะทางสังคมให้แก่เด็ก เพราะเด็กทุกคนรู้สึกว่ามีกลุ่มมีพวก มีเพื่อนที่คอยช่วยเหลือกันไม่รู้สึกละเลย จึงทำให้เด็กมีความรักใคร่ มีความมั่นคงทางใจอันส่งผลดีต่อการเรียนของทั้งกลุ่ม

9. โรงเรียนจะส่งเสริมเด็กเก่งให้เก่งขึ้นได้อย่างไรบ้าง? ข้อนี้ได้กล่าวมาแล้วว่าบางครั้งให้โอกาสเด็กเก่งเรียนตามลำพังหรือเรียนร่วมกับเด็กเก่งด้วยกัน โดยจัดเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับความเก่งของเด็ก ผลการเรียนของเด็กจะดีขึ้นทั้งด้านความกว้างและความลึกของเนื้อหาวิชา นอกจากนี้แล้วเด็กเก่งยังมีโอกาสฝึกทักษะทางสังคมในการเป็นผู้นำกลุ่มในทางวิชาการ และมีความรู้ลึกในการเป็นกลุ่มเป็นพวกของตน ไม่ว่าเหวหรือรู้สึกว่ายู่ตัวคนเดียว

ที่กล่าวมาข้างบนเป็นความเห็นของนักวิจัย เมื่อถามเด็กเก่งซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6-8 ในการเรียนแบบร่วมมือนั้น เด็กเก่งมีความเห็นจากการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

1. เด็กเก่งไม่มีใครเข้าใจเลยว่าเด็กอ่อนทำไมจึงเข้าใจอะไรยากเย็นเหลือเกิน ไม่มองอะไรแล้วเข้าใจและทำได้ง่ายเหมือนตัวเขา
2. เด็กเก่งไม่มีใครชอบใจที่ต้องเสียเวลาอธิบายให้เพื่อนฟัง ถ้าหากเพื่อนฟังและเข้าใจก็สบายใจ ถ้าหากเพื่อนไม่สนใจเขาก็รู้สึกไม่สบายใจและผิดหวัง

3. เด็กเก่งคิดว่าการอธิบายให้เพื่อนฟังหลายครั้งๆ ในหัวข้อเดียวกันไม่ทำให้เขารู้อะไรมากกว่าเดิมเลย

4. เด็กเก่งมักจะเป็นกังวลเกี่ยวกับคุณภาพงานของกลุ่ม จึงมักจะทำงานเสียเองทั้งหมด ไม่ใคร่แบ่งงานให้เพื่อนทุกคน จึงเห็นว่าการเรียนแบบร่วมมือไม่มีประโยชน์ (ซึ่งขัดกับหลักการของการเรียนแบบร่วมมือ)

5. เด็กเก่งมักจะคิดว่าถ้าเรียนกับเด็กเก่งด้วยกันจะได้ประโยชน์มากกว่า เพราะทุกคนมีอะไรมาสอนเพื่อนได้ เมื่อเรียนกับเด็กอ่อนด้วยกันต้องทำหน้าที่สอนคนอื่นด้วยตนเองไม่มีใครได้เรียนรู้อะไรจากใครเลย

เมื่อความคิดเห็นของเด็กเก่งค่อนข้างจะไม่ใคร่ชอบการเรียนแบบร่วมมือ แต่ผลการวิจัยพบว่าการเรียนแบบร่วมมือนี้มีผลดีต่อการเรียนและทักษะทางสังคมของเด็กเก่ง และอ่อนผู้เป็นครูควรจะทำอย่างไรนั้น Mathews (1992) ได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้

1. ครูควรใช้แบบฝึกหัดที่เด็กทุกคนต้องช่วยกันทำ ถ้าหากเป็นแบบฝึกหัดแบบถูกผิดเด็กเก่งจะทำคนเดียว คนอื่น ๆ ลอกตาม เคยเห็นของเล่นเด็กอนุบาลในบางประเทศที่ออกแบบไว้ให้เด็กต้องช่วยกันยกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปจึงจะเล่นได้ วิธีนี้ก็เป็นการฝึกความร่วมมือเยาว์วัยนั่นเอง

2. จัดให้มีกิจกรรมที่ต้องอาศัยความสามารถหลายด้านของเด็กหลายคนช่วยกัน เช่น การศึกษาเอกสารสถานที่ที่ต้องช่วยกันสังเกตและเขียนรายงาน และการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

3. ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มครูอาจจะฝึกกระบวนการกลุ่มให้เด็กก่อน ให้เด็กทุกคนมีความรับผิดชอบเฉพาะงาน รวมทั้งที่ต้องช่วยกันทำด้วย

4. ให้ทั้งกลุ่มกำหนดเป้าหมายของงานด้วย ตัวเขาเอง แล้วเขาจะช่วยกันทำงานที่ได้กำหนดเป้าไว้ของทั้งกลุ่มให้เสร็จ

5. ฝึกเด็กให้รู้จักวิธีค้นหาข้อมูล ใช้ข้อมูล ขอความช่วยเหลือช่วยคนอื่น และรับผิดชอบงานในหน้าที่ เป็นต้น

6. ให้เด็กเก่งอยู่ในกลุ่ม แยกทำงานตามลำพัง เข้าเรียนกลุ่มเด็กเก่งด้วยกันบ้าง จะไม่เป็นการน่าเบื่อหน่ายเกินไป พร้อมทั้งการเป็นการให้โอกาสทำงานกับเด็กหลายระดับอีกด้วย

7. จัดงานหรือกิจกรรมที่ให้เด็กอ่อนเป็นผู้มีโอกาสทำหรืออธิบายให้เด็กอื่นๆ ในกลุ่มฟังบ้าง และทำให้เด็กเห็นว่าเพื่อนทุกคนในกลุ่มเป็นคนมีค่า มีประโยชน์ต่อกลุ่มของ

ตน ทุกคนจะได้รักกัน โดยแท้จริงแล้วเด็กเก่งจริงๆ มักจะไม่ชอบแข่งขันกับคนอื่น แต่พยายามทำงานของตนให้ดีขึ้นทุก ๆ วัน

เช่นเดียวกันกับ อำพรณ ทิวไผ่งาม (2533) ได้กล่าวถึงการเรียนแบบร่วมมือกันในหัวข้อ "มาช่วยให้เด็กเรียนรู้แบบร่วมมือกันดีกว่า" ไว้ดังนี้ ในการสอนแบบร่วมมือกันนี้ ครูผู้สอนมักประสบปัญหาหลายประการกล่าวคือนักเรียนบางคนชอบทำงานคนเดียว บางคนขาดแรงจูงใจในการทำงานกลุ่ม บางกลุ่มทำงานเสร็จก่อนกลุ่มอื่น บางกลุ่มเสร็จล่าช้า บางกลุ่มทำเสียงดังรบกวนผู้อื่น เป็นต้น บทความนี้รวบรวมข้อเสนอแนะบางประการของ Ellis and Whalen (1992) ตลอดจนจากประสบการณ์การสอนในระดับประถมศึกษา ซึ่งคิดว่าคุณครูสามารถเลือกนำทดลองหรือปรับใช้ให้เหมาะกับนักเรียนและตัวผู้สอนได้บ้าง

กรณีที่นักเรียนบางคนชอบทำงานตามลำพัง : ครูควรปฏิบัติดังนี้ คือ

1. ชี้แนะให้นักเรียนเห็นคุณค่าหรือความจำเป็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์เมื่อนักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่
2. ให้แรงเสริมทางบวก ซึ่งได้แก่ คำชมเชย การยอมรับ การให้รางวัลพิเศษ เมื่อนักเรียนทำงานกลุ่มประสบความสำเร็จ
3. ครูแสดงความเห็นใจและเข้าใจถึงความยากลำบากในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยให้สิทธิพิเศษในการเลือกสมาชิกของกลุ่มในบางโอกาส
4. พูดคุยกับนักเรียนถึงการที่นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้นั้นเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของโรงเรียนด้วยเช่นกัน

กรณีที่นักเรียนบางคนขาดแรงจูงใจ : ครูควรปฏิบัติ ดังนี้

1. ครูสำรวจความสนใจของนักเรียนที่ขาดแรงจูงใจโดยการสัมภาษณ์นักเรียนหรือกรอกแบบสอบถาม หรือซักถามข้อมูลจากครูผู้สอนนักเรียนเมื่อปีก่อน ๆ
2. พยายามที่นำสิ่งที่นักเรียนผู้นั้นสนใจมาใช้เป็นแนวทางในการทำงานกลุ่ม เช่น นักเรียนสนใจกีฬา ครูอาจใช้บทความหรือข่าวเกี่ยวกับกีฬามาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานกลุ่มหรือใช้สถิติทางกีฬามาใช้เป็นโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เป็นต้น
3. พยายามมอบหมายหน้าที่ให้ตรงตามความสามารถของนักเรียน เช่น นักเรียนชอบขีดเขียน มอบหมายให้เป็นผู้จัดบันทึกหรือวาดรูปประกอบ ส่วนนักเรียนที่ชอบจัดการมอบหมายให้เป็นหัวหน้ากลุ่ม เป็นต้น

4. มอบหมายให้นักเรียนที่ขาดแรงจูงใจ เป็นผู้สอนนักเรียนที่เรียนช้า หรือเรียนอ่อนกว่าเขา ซึ่งจะทำให้เขาเกิดความภูมิใจในตนเอง

กรณีที่นักเรียนบางคนติดตามบทเรียนไม่ทัน : ครูควรปฏิบัติ ดังนี้

1. มอบหมายงานที่นักเรียนสามารถทำได้ โดยใช้คำสั่งที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย
2. อนุญาตให้นักเรียนเตรียมตัวล่วงหน้า เช่น นักเรียนที่อ่านหนังสือซ้ำ

ครูมอบหมายงานให้นักเรียนไปอ่านเป็นการบ้านมาก่อนที่จะเรียน

3. ลดปริมาณงานให้นักเรียนที่ติดตามบทเรียนไม่ทัน เช่น นักเรียนกลุ่มอื่นๆ ต้องแก้ปัญหา 5 คำถาม นักเรียนกลุ่มนี้อาจจะลดลงเหลือ 3-4 คำถาม
4. ให้คำชมเชยและกำลังใจอย่างสม่ำเสมอ

กรณีที่นักเรียนบางกลุ่มทำงานกลุ่มเสร็จก่อน : ครูควรปฏิบัติ ดังนี้

1. จัดหากิจกรรมงานหรืองานเสริมบทเรียนให้ทำต่อเนื่อง
2. ให้กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนช่วยเหลือกลุ่มที่ยังทำงานไม่เสร็จหรือ มอบหมายให้เป็นผู้สังเกตการณ์ เพื่อจะได้เรียนรู้วิธีการทำงานของกลุ่มอื่น ๆ
3. ให้กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนแลกเปลี่ยนกันดูผลงานซึ่งกันและกันเพื่อเป็นการตรวจทานอีกครั้งหนึ่ง

กรณีที่นักเรียนบางกลุ่มทำงานเสร็จช้า : ครูควรปฏิบัติ ดังนี้

1. ครูเป็นผู้พิจารณาว่าต้องการให้กลุ่มนั้นทำงานมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของบทเรียนกิจกรรมและเวลา
2. ถ้าครูต้องการให้กลุ่มทำงานเสร็จในเวลาที่กำหนดครูจะต้องคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำชี้แนะในบางครั้ง
3. ถ้าการทำงานกลุ่มนั้นไม่จำกัดด้วยเวลาที่แน่นอน ครูจะอนุญาตให้กลุ่มนั้นทำงานต่อไป หรือนำไปทำต่อเป็นการบ้าน
4. ให้กลุ่มที่ทำงานเสร็จเร็วมาช่วยกลุ่มที่ทำงานเสร็จช้า

กรณีที่นักเรียนทำงานกลุ่มเสียงดัง : ครูควรปฏิบัติ ดังนี้

1. สอนให้นักเรียนทุกคนรู้จักทำงานกลุ่มโดยใช้เสียงเบาๆ ซึ่งถือว่าเป็นข้อตกลงร่วมกันข้อหนึ่งขณะทำงานกลุ่ม
2. ชมเชยกลุ่มที่ทำงานเงียบๆ อย่างสม่ำเสมอ
3. ครูใช้สัญญาณเตือนเมื่อนักเรียนทำงานกลุ่มด้วยเสียงดัง เช่น สัญญาณนกหวีด กระดิ่ง หรือ สัญลักษณ์กระดานดำ เป็นต้น

4. ให้กำลังใจหรือรางวัลแก่กลุ่มที่ทำงานเยี่ยม เช่น คำชม รูปโลก ดาวคะแนนหมู่ หรือให้นักเรียนเลือกอ่านหนังสือที่สนุก หรือ เล่นเกมที่นักเรียนชอบ เป็นต้น จากข้อเสนอแนะข้างต้น คาดว่าจะช่วยให้การร่วมมือกันในกลุ่มของนักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความสำเร็จของกลุ่มถือว่าเป็นความสำเร็จของสมาชิกทุกคนในกลุ่มด้วยเช่นกัน การเรียนรู้แบบร่วมมือกันสามารถนำไปใช้ได้หลายสาขา อาทิ ภาษาศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ อันก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวนักเรียนต่อไปภายหน้า

Carol (1992) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือกันเป็นรูปแบบการสอนอีกชนิดหนึ่งที่ครูผู้สอนควรจะรู้ จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือกันสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะทางสังคม และเป็นรูปแบบการสอนที่นักเรียนชอบ

ชาญชัย อาจินสมาจร (2533) ให้แนวคิดไว้ว่า ประสพการณ์การเรียนรู้แบบร่วมมือกันเมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนรู้แบบแข่งขันหรือการเรียนรู้เป็นรายบุคคล การเรียนรู้แบบร่วมมือกันจะส่งเสริมให้เกิดผลดีแก่นักศึกษาและครู คือ มีการมุ่งใจ มีความสัมพันธ์ส่วนบุคคล และมีเจตคติต่อวิชาที่เรียนและครูในทางบวก มีทักษะทางสังคม มีความต้องการความสำเร็จและสุขภาพทางจิตที่ดีกว่า

สมทรง มณีรอด และคณะ (2537) ได้เสนอว่า การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ก่อให้เกิดผู้เรียนร่วมมือกันแก้ปัญหา โดยเฉพาะวิชาที่ต้องมีทั้งภาคทฤษฎีและฝึกทักษะในภาคปฏิบัติเช่น วิชาการพยาบาล และวิชาหลักการปฐมพยาบาล จะช่วยให้นักศึกษาที่อ่อน และปานกลางได้ประโยชน์มากที่สุดจากการร่วมมือกับนักศึกษาเก่งคนอื่น ๆ ซึ่งทำให้นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จะลดความวิตกกังวลอย่างมากเมื่อร่วมกันทำงาน

จากแนวความคิดที่กล่าวมาแล้วนั้น พอสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือกันนั้นเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนรวมกลุ่มกันทำงาน สมาชิกทุกคนในกลุ่มช่วยเหลือกันเรียน ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้เกิดผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีทักษะการอยู่ร่วมกันทางสังคมของนักเรียนดีขึ้น ซึ่ง ปิยาภรณ์ รัตนกรกุล (2536) เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างการเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้กับการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมไว้ ดังนี้.

ตารางที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ กับการเรียนรู้เป็นกลุ่มแบบเดิม

กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ Cooperative Learning	กลุ่มการเรียนรู้แบบเดิม Traditional Learning
1. สมาชิกมีความรับผิดชอบร่วมกัน 2. สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบในงานของตนเอง และของสมาชิกในกลุ่ม 3. สมาชิกมีความสามารถที่แตกต่างกัน 4. สมาชิกผลัดเปลี่ยนกันเป็นหัวหน้า 5. สมาชิกแบ่งความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน 6. การประเมินผลเน้นวิธีการ และผลงาน 7. ครูจัดการสอนทักษะทางสังคม 8. ครูสังเกตการณ์ แนะนำการทำงานกลุ่ม 9. ครูเน้นวิธีการทำงานกลุ่ม	1. มีความรับผิดชอบเฉพาะตัวเอง 2. สมาชิกแต่ละคนอาจจะไม่รับผิดชอบงานของตนเอง และของสมาชิกในกลุ่ม 3. สมาชิกมีความสามารถที่ใกล้เคียงกัน 4. สมาชิกเลือกหัวหน้า 5. สมาชิกรับผิดชอบเฉพาะตนเอง 6. การประเมินผลเน้นที่ผลงาน 7. ทักษะทางสังคมถูกละเลยไม่มีการสอน 8. ครูละเลยไม่สนใจการทำงานกลุ่ม 9. วิธีการทำงานกลุ่มมีน้อย

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้

ผลงานวิจัยภายในประเทศ

วิไล พิพัฒน์มงคลพร (2535) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ระหว่างการสอนโดยวิธีกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนกับการสอนปกติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนสูงกว่าการสอนตามปกติ และยังพบว่าการสอนโดยวิธีกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนมีความเข้าใจและรักเพื่อนมากขึ้น

สมบัติ เอี่ยมพานิชกุล (2536) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนปกติ ในวิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษา เรื่อง เงินและบันทึกการใช้จ่าย เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 42 คน และทำการสุ่มตัวอย่างโดยวิธี Random Assignment รูปแบบการวิจัยคือ Pretest-Posttest control Group Design

สถิติที่ใช้ในการวิจัยใช้ t-test ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิเมลียง ถิ่นปรุ (2537) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการสอนโดยวิธี Cooperative Mastery Learning กับการสอนตามคู่มือครู โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านหัวช้าง อำเภอเบญจไอย จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2536 จำนวน 55 คน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธี Cooperative Mastery Learning สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญประเสริฐ ไชยศิริ (2537) ได้ศึกษาโดยการพัฒนารูปแบบการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านดงหวาย อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 จำนวน 52 คน พบว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยการใช้รูปแบบการสอนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์แบบร่วมมือกันเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยการใช้วิธีการสอนตามคู่มือครูที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนสูง ปานกลางและต่ำ ที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์แบบร่วมมือกันเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

การนำวิธีการสอนนี้มาใช้ในการศึกษาทางการแพทย์ การพยาบาลในประเทศไทย มีการศึกษาของ หทัยรัตน์ หวয়สวรรค์ (2534) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะและความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบนาท ที่ฝึกโดยวิธีการฝึกปกติกับการฝึกแบบเพื่อนสอนเพื่อนหรือที่เรียกว่าแบบร่วมมือกันเรียนรู้ เรื่องการใช้กระเป๋าย่อยมบ้าน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือนักศึกษาพยาบาลผดุงครรภ์ระดับต้น ชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2533 จำนวน 50 คน ซึ่งได้รับการสุ่มอย่างง่ายหลายขั้นตอนจากประชากร 92 คน โดยได้คัดเลือกนักศึกษาผู้ที่จะสอนไว้แล้วจำนวน 5 คน จึงสุ่มเข้ากลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกแบบเพื่อนสอนเพื่อน และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการฝึกโดยวิธีการฝึกแบบปกติ กลุ่มละ 25 คน ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะและความพึงพอใจต่อการฝึกทักษะปฏิบัติภายหลังการทดลองของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ ($P=0.035$ และ 0.02 ตามลำดับ) นอกจากนี้ กลุ่มทดลองได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าสิ่งที่ชอบมากในการฝึกนี้คือ มีความสนุกสนานในการเรียน ไม่เครียดไม่เกร็งในระหว่างเรียน กล้าซักถามปัญหา ได้แย้งความคิดเห็นได้เมื่อปฏิบัติไม่ถูกต้อง

นิษฐา สีนะขุนางกุล และคณะ (2536) ได้ศึกษาสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2535 จำนวน 301 คน และอาจารย์ผู้สอนจำนวน 260 คน ของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ จำนวน 19 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า สภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาตามการรับรู้ของนักศึกษาเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่คณะผู้วิจัยกำหนดไว้พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพการเรียนการสอนตามการรับรู้ของอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับสูง และจากการสังเกตพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยที่คณะผู้วิจัยกำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาด้านทั่วไปในชีวิตประจำวัน และด้านการพยาบาลอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย สภาพการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา คือ การให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การแจ้งให้นักศึกษาทราบวัตถุประสงค์ของการเรียน และมีส่วนในการกำหนดวัตถุประสงค์นั้น การใช้วิธีการสอนแบบให้นักศึกษามีส่วนร่วมในชั้นเรียน การแบ่งกลุ่มย่อยร่วมมือกันศึกษาค้นคว้าภายในกลุ่มโดยนักศึกษาเป็นคนกำหนดหัวข้อและกิจกรรมในการเรียนเอง กระตุ้นให้นักศึกษาแสวงหาความรู้ แสดงออกและคิดอย่างมีเหตุผล เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนมากยิ่งขึ้น

ศศกรณ์ บุญสุยา และคณะ (2537) ได้ศึกษาการส่งเสริมทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาล จากการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์กับนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ สถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม ปีการศึกษา 2536 จำนวน 50 คน พบว่าทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาที่

แตกต่างกันก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ 1 วัน และ 1 เดือนนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมทรง มณีรอด และคณะ (2537) ได้ศึกษาโดยการเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลการฝึกทักษะการปฏิบัติการพยาบาล เรื่อง "หลักปฏิบัติการป้องกันการติดเชื้อ" ของนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ฝึกโดยวิธีการฝึกตามปกติ การฝึกแบบพี่สอนน้อง การฝึกแบบเพื่อนสอนเพื่อน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ รุ่นที่ 2 ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2536 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสายนาท จำนวน 49 คน ทำการคัดเลือกพี่ผู้สอน และเพื่อนผู้สอนโดยใช้วิธีสังเกตได้ นักศึกษาผู้สอนรุ่นละ 5 คน เหลือนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง 44 คนและทำการสุ่มเข้ากลุ่มทดลองกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 14-15 คน สำหรับกลุ่มทดลองกลุ่มที่ 1 ให้ฝึกปฏิบัติโดยวิธีการแบบพี่สอนน้อง กลุ่มทดลองกลุ่มที่ 2 ให้ฝึกปฏิบัติโดยวิธีการแบบเพื่อนสอนเพื่อน และกลุ่มควบคุมฝึกปฏิบัติโดยวิธีการฝึกตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบตรวจสอบทักษะ "หลักปฏิบัติการป้องกันการติดเชื้อ" การฝึกวิเคราะห์ข้อมูลที่ทำการศึกษาใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนหนึ่งทาง ผลการศึกษาพบว่าสัมฤทธิ์ผลการฝึกทักษะการปฏิบัติการพยาบาล ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลงานวิจัยในต่างประเทศ

Chambers and Abrams (1991) ได้ศึกษาความสัมพันธ์เกี่ยวข้อกันระหว่างผลงานแต่ละบุคคลกับผลงานของกลุ่ม ซึ่งศึกษากับนักเรียนจำนวน 190 คน (ระดับ 3-7) ผลปรากฏว่าการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เป็นกลุ่ม ๆ ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมมือกันเรียนรู้ ผลงานของกลุ่มจะนำมาซึ่งความสำเร็จ และเป็นที่ยอมรับในทางการศึกษามากกว่าผลงานของคนคนเดียว

Catherine (1992) ได้ศึกษาการสอนโดยให้นักเรียนมีการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ภายในกลุ่มเล็กๆ ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กนักเรียนเกรด 5-6 ในวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา และมีส่วนช่วยเหลือกันเองในการเรียนรู้เนื้อหา นักเรียนในกลุ่มเก่ง มีการตอบสนองที่ดีต่อการเปลี่ยนกลุ่มในการทำงาน ส่วนนักเรียนในกลุ่มอ่อน สามารถเรียนรู้เนื้อหาได้ดีขึ้น

รายงานการวิจัยในต่างประเทศที่กล่าวมาในเบื้องต้น เป็นการศึกษาในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น และผลการศึกษาพบว่าวิธีการสอนแบบร่วมมือกัน

เรียนรู้สามารถทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เรียนโดยวิธีการแบบร่วมมือกันเรียนรู้ และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน (Relationship) เจตคติต่อวิชาที่เรียน (Attitude) และอัตตมโนภาพ (Self Concept) ของนักเรียนก็ดีกว่าด้วย ส่วนในระดับอุดมศึกษาได้มีการนำเอาวิธีการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้มาใช้ด้วยเช่นกัน ได้แก่ งานการศึกษาวิจัยของ Mc Kethan (1982 อ้างถึงในสมทรง มณีรอดและคณะ, 2537) ได้เปรียบเทียบทัศนคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยลินคอล์น ที่ได้รับการสอนจากเพื่อนและไม่ได้รับสอนจากเพื่อน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มี 25 คน สมัครใจเข้าร่วมในโปรแกรมการช่วยสอน ทดสอบก่อนและหลังการทดลองใช้เวลา 14 สัปดาห์ นักเรียนที่เป็นผู้ช่วยสอนได้รับการฝึกเป็นเวลา 2 สัปดาห์จัดให้มีการช่วยสอนครั้งละ 50 นาทีเป็นเวลา 12 สัปดาห์ ผลการศึกษาปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ทัศนคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมต่างมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ทั้งคู่ หรือจากศึกษาของ Robinson and Ann (1988 อ้างถึงในสมทรง มณีรอดและคณะ, 2537) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนแบบเพื่อนสอนเพื่อนกับการสอนปกติ เรื่องความสามารถในการเรียนของนักศึกษาใหม่ วิทยาลัยศิลปกรรมในแถบตะวันตกตอนกลาง จำนวน 100 คน ใช้เวลาเรียนทั้งหมด 15 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Courtney , Daria Paul , and Others (1992) ได้ศึกษาเรื่อง "ผลการใช้ Cooperative learning ในการฝึกปฏิบัติระดับวิทยาลัย" เป้าหมายของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาถึงผลของ Cooperative learning ที่มีต่อทัศนคติ และผลสำเร็จของครู ในวิชาสถิติ โดยนักศึกษา 30 คน จะได้รับการสอนจากครูที่ผ่านการอบรมอย่างดี เรียกว่า Cooperative learning Methodology มีแบบสอบถาม 9 ข้อ ช่วยในการหาข้อมูล นำผลมาแจกแจง และวิเคราะห์หาปัจจัยบวก-ลบที่เกี่ยวข้องกับวิธีการ Cooperative learning เปรียบเทียบคะแนนระหว่างกลุ่ม ซึ่งเป็นนักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรเดียวกันแต่เรียนกับครูคนอื่นซึ่งใช้วิธีสอนแบบเดิม

ผลปรากฏว่า 96 % ของนักศึกษารู้สึกสนับสนุนและรู้สึกรู้สึกว่าความเครียดลดลง และจากการได้ร่วมงานกลุ่มทำให้เข้าใจวิชาสถิติได้มากยิ่งขึ้น เมื่อทดสอบ T-Test ของผลการทดสอบไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่จากข้อมูลเชิงปริมาณ

พบว่า วิธีการ Cooperative learning มีอิทธิพลด้านบวกต่อแรงจูงใจของนักศึกษา ประสิทธิภาพของนักศึกษา ความเครียดและการมีส่วนร่วมในสังคม

Purdom , Daniel M.; Kromrey, jeffrey D. (1992) ได้ศึกษา "การเปรียบเทียบการใช้ทฤษฎีที่แตกต่างในกลุ่ม Cooperatiive learning ของอาจารย์ที่แตกต่างกันในวิทยาลัย" โดยมีการใช้ Cooperative learning ที่ระดับวิทยาลัย ใช้ครูต่างกัน สอนจะมีผลต่อการประสพผลสำเร็จในการใช้วิธี Cooperative learning หรือไม่ ประชากรในการวิจัยเป็นนักศึกษา 97 คน เรียนวิชา เอกประถมศึกษา ซึ่งลงทะเบียนเรียน 3 ส่วน ที่ University of South Florida (Tampa) คณะศึกษาศาสตร์ ในเทอมที่ 2 ปีการศึกษา 1990-1991 สุ่มกำหนดงานให้ ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 กำหนดทิศทางการเรียนและหนังสืออุปกรณ์ศึกษาค้นคว้าให้ แต่ไม่มีครูช่วยเหลือในกลุ่ม (กลุ่มควบคุม)
- กลุ่มที่ 2 มีครูอยู่ในกลุ่มด้วย (Advance Organizers)
- กลุ่มที่ 3 ครูจะไปตอบคำถามและให้ความช่วยเหลือ หลังจากมีการถกเถียงของกลุ่มผ่านไปแล้ว

ทั้งกลุ่มที่ได้รับการทดลอง (กลุ่ม 2 และกลุ่ม 3) ได้อ่านหนังสือเล่มเดียวกัน และใช้กิจกรรมเหมือน ๆ กัน มีการทำ Pre-test, Post-test และทำแบบสอบถามทัศนคติ ภายหลัง 2 สัปดาห์ ที่เริ่มดำเนินการไปแล้ว

ผลจาก Post-Test พบว่า กลุ่มควบคุม (กลุ่มที่ 1) และกลุ่มทดลอง (กลุ่มที่ 3) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน กลุ่มที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า 2 คะแนน นักศึกษาชอบวิธีการใช้ Cooperative learning และเชื่อว่าพวกเขาเรียนรู้จากหนังสือได้ดีขึ้นและนักศึกษาชอบที่จะมีครูผู้ช่วยเหลืออยู่ในสถานการณ์ที่ควบคุม

ผลการวิจัยเสนอว่า การใช้ครูอยู่ในกลุ่ม (advance Organizers) จะได้รับผลดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ 3

การศึกษาด้านการแพทย์และพยาบาล เท่าที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนหรือแบบร่วมมือกันเรียนรู้ พบว่ามีเพียงเรื่องเดียว คืองานวิจัยของ Hendelman and Boss (1986) ที่ได้ศึกษาผลของการสอนโดยวิธีจับคู่ให้เพื่อนช่วยสอนในนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1 วิชา Gross Anatomy Laboratory ของมหาวิทยาลัยออตตาวา ภาควิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ในหัวข้อเรื่อง กายวิภาคของร่างกายส่วนศีรษะและคอ โดยทำการสอนเป็นเวลา 2 เดือน แยกเป็นการบรรยายในชั้นเรียน 30 ชั่วโมง และเข้าห้องปฏิบัติการทดลอง 16 ชั่วโมง การสอนแบบจับคู่เพื่อน

ช่วยสอนจะกระทำในส่วนของการสอนในห้องปฏิบัติการ วิธีการคือครูจะมอบหมายงานในแต่ละหัวข้อให้นักศึกษาแต่ละคนรับผิดชอบไปหบทวน ค้นหาเรียนรู้เพิ่มเติมก่อนที่จะให้นักศึกษาทำการสอนเพื่อน 48-72 ชั่วโมง (หลังจากที่เรียนภาคทฤษฎีรวมในชั้นแล้ว) จากนั้นให้นักศึกษาสอนเพื่อนเป็นเวลา 15-20 นาที/คน ในห้องปฏิบัติการ โดยให้มีการซักถามกันจนเป็นที่เข้าใจ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาแพทย์กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อวิธีการจับคู่เพื่อนช่วยสอนมาก เนื่องจากนักศึกษาได้รับความรู้มากกว่าการเรียนด้วยวิธีที่ครูสอนอยู่ปกติ สามารถจำเนื้อหาที่เรียนได้ดี เข้าใจเนื้อหาเป็นอย่างดี ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพก็ดีขึ้น และพบว่าความสามารถในการสื่อสารกับผู้ป่วยก็ดีขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังมีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนที่เรียนด้วยกันมากกว่าก่อนที่จะเรียนแบบจับคู่ให้เพื่อนช่วยสอนนี้ด้วย

จากผลงานการวิจัยที่ได้ศึกษามาข้างต้นนั้นสรุปได้ว่า การสอนโดยใช้รูปแบบการสอนโดยการร่วมมือกันเรียนรู้ตามวิธีต่าง ๆ พบว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี นอกจากจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นแล้ว ยังช่วยพัฒนาทัศนคติต่อวิชาที่เรียน ต่อครูผู้สอนและต่อเพื่อนที่เรียนด้วยกันให้ดีขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังทำให้ทักษะด้านการสื่อสาร การสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้เรียนดีขึ้น มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพิ่มพูนความสามัคคีในหมู่คณะ ซึ่งทักษะต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งต่อวิชาชีพสาธารณสุข จึงเป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจนำมาศึกษาในวิชาหลักการปฐมพยาบาล โดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้กับการสอนปกติ